

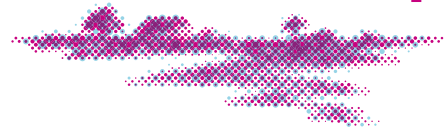
Het Drentse Landschap
Meerjarenbeleidsplan 2021-2025

Voor altijd

Voor iedereen

Het Drentse Landschap

Het Drentse Landschap
Meerjarenbeleidsplan 2021-2025

Het Drentse Landschap

Voor altijd

Voor iedereen

Inhoud

Voorwoord 5

1 Organisatie en samenleving 7

2 Natuur en landschap 15

Visie
Aanpak
Speerpunten

3 Cultureel erfgoed 21

Visie
Aanpak
Speerpunten

4 Contacten met de samenleving 31

Visie
Aanpak
Speerpunten

5 Personeel, organisatie en financiën 39

Visie
Aanpak
Speerpunten

Bijlagen 45

Organisatieschema
Overzicht natuurgebieden
Overzicht gebouwen
Overzicht archeologische objecten
Overzicht beelden

Colofon

Uitgave

Stichting Het Drentse Landschap
Assen, februari 2021

Redactie

Bertus Boivin

Eindcorrectie

Redactie bureau Marita Weener

Fotografie

Bianca Blonk: p. 40
Sake Elzinga: p. 6, 23, 27, 41
Guido Hansman: p. 4, 16, 20
Marcel de Jong: p. 30, 32, 43
Karla Leeftink: p. 22, 34
Kim Malipaart: p. 28
Sonja van der Meer: p. 12
Alle Oldenbeuving: p. 24
Fam. Pol: p. 10
Rianne Post: p. 9, 11
Hanna Schipper: p. 17
Guus Smeets: p. 33
Wies Vink: p. 8
Geert de Vries: p. 35
Jaap de Vries: p. 18
Paulien Zomer: p. 15

Infographics

André Diepgrond / In Ontwerp: p. 46, 48, 50

Ontwerp en productie

In Ontwerp, Assen

Voorwoord

Drenthe heeft mooie natuurgebieden, prachtige landschappen en bijzonder erfgoed. In de afgelopen jaren hebben steeds meer mensen onze provincie ontdekt; niet alleen als plek om te recreëren of voor de vakantie, maar ook om te wonen. In 2020 is het besef verder gegroeid dat we zuiniger met onze omgeving moeten omgaan om de aarde zo goed mogelijk te kunnen doorgeven aan volgende generaties. Het coronavirus heeft ons er nog een keer van doordrongen dat geluk en gezondheid belangrijk zijn en je niet altijd alleen maar voor economische groei moet kiezen.

De waardering voor de (ruimtelijke) kwaliteit van onze provincie is groot. Drenthe is een prima plek om te onthaasten en te genieten van de rust en de ruimte. Het is al langer bekend dat dit een positieve bijdrage levert aan de beleving en het welzijn van mensen. Niet voor niets wonen de gelukkigste mensen in Drenthe!

Toch heeft Drenthe net als de rest van Nederland te maken met tal van complexe vraagstukken. Denk aan verlies aan biodiversiteit, klimaatverandering/verdroging, te veel stikstof, de vergrijzende samenleving, de overstap naar hernieuwbare energie, het nijpende tekort aan woningen en de verduurzaming van de landbouw. Het zijn allemaal veranderingen waar we middenin zitten. Grote vraag is: hoe kunnen we ervoor zorgen dat zulke veranderingen niet ten koste gaan van de natuur en het landschap? Welke bijdrage kan Het Drentse Landschap hieraan leveren?

In dit Meerjarenbeleidsplan proberen we antwoord te geven op deze grote vragen zonder de pretentie te hebben dat we alle passende antwoorden voorhanden hebben. Ons werk wordt daarvoor te veel bepaald door het politieke klimaat dat er in Nederland en Drenthe heerst. Wel kunnen we constateren dat de tijd rijp lijkt om te bouwen aan een groenere en duurzamere wereld. De laatste tijd zijn er steeds meer zorgwekkende berichten over de teloorgang van de natuur. Moeder Aarde geeft aan dat het genoeg is geweest, dat niet alles meer kan... Dus moeten we op zoek naar een nieuw economisch model dat ervoor zorgt dat onze ecosystemen zich weer kunnen ontwikkelen. Als de natuur gezond is, kunnen wij ook weer gezond leven.

Ons motto voor de komende jaren is: *Het Drentse Landschap, voor altijd, voor iedereen*. Het Drentse Landschap blijft zich inzetten om alles wat Drenthe tot Drenthe maakt, te beheren, te beschermen en te behouden zodat ook de generaties na ons van Drenthe kunnen blijven genieten.

Het Drentse Landschap probeert in al haar bescheidenheid de komende jaren invulling aan dit motto te geven. We hopen dat u ons daarbij op wat voor manier dan ook wilt komen helpen. De natuur, het landschap en het erfgoed zullen onze inzet belonen en ons altijd blijven verwonderen met hun schoonheid.

Sonja van der Meer
directeur-bestuurder
Stichting Het Drentse Landschap

1

Organisatie en samenleving

Inspelen op maatschappelijke veranderingen

Sinds haar oprichting in 1934 zet Het Drentse Landschap zich in voor de bescherming van natuur, landschap en erfgoed en probeert ze zoveel mogelijk draagvlak te genereren voor haar werk. Dat deze opgave sindsdien veel complexer is geworden, zal niemand verbazen. Toch lukt het Het Drentse Landschap nog steeds om haar inzet te verzilveren door een toename van haar eigendommen, het voorkomen van grote ingrepen op kwetsbare plekken en het vergroten van maatschappelijke betrokkenheid bij natuur, landschap en erfgoed. De samenleving verandert voortdurend en Het Drentse Landschap probeert als een kameleon mee te kleuren zonder in te leveren op de doelstellingen waar we als organisatie voor staan.

Natuurbeleid in Drenthe

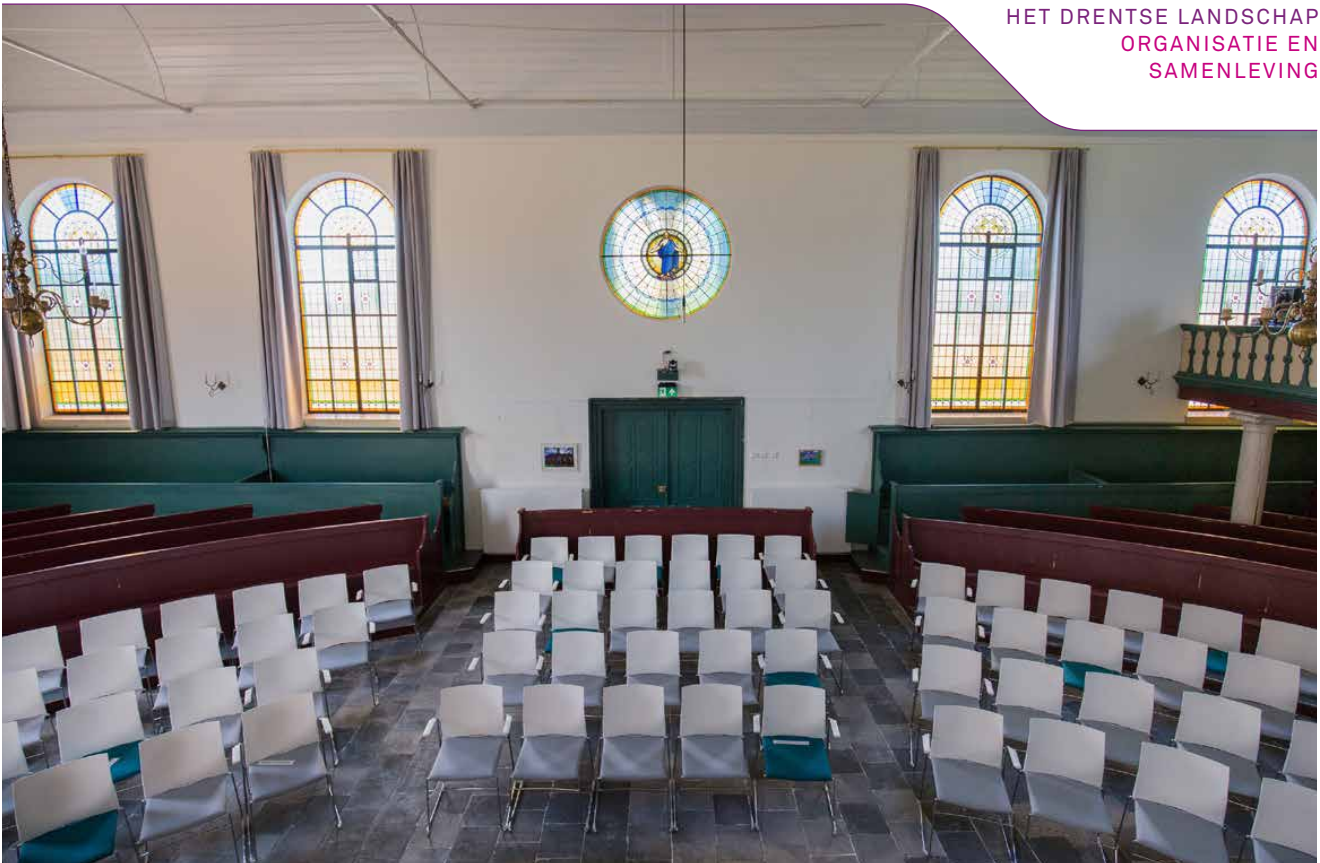
Een deel van het Nederlandse natuurbeleid wordt door de Europese Unie gemaakt. Denk aan Natura 2000, de Vogelrichtlijn, de Habitatrichtlijn en de Kaderrichtlijn Water. Ook komt er een nieuw gemeenschappelijk landbouwbeleid vanuit Brussel. De verwachting was dat daarin meer waardering voor de natuur zou komen, maar de eerste signalen zijn niet positief. In 2019 werd duidelijk dat het Programma

Aanpak Stikstof onvoldoende zicht geeft op herstel van de natuur en dat de Nederlandse overheid veel meer moet doen om de stikstofneerslag in Natura 2000-natuurgebieden terug te dringen. Inmiddels hebben Rijk en provincies het Programma Natuur opgesteld met een uitgebreid pakket voor de komende jaren.

Bij het uitvoeren van het natuurbeleid is de provincie Drenthe een belangrijke partner voor Het Drentse Landschap. De provincie is verantwoordelijk voor het realiseren van het Natuur Netwerk Nederland en de uitvoering van de subsidieregelingen voor natuurbeheer.

Samen met de Groenmanifestpartners wordt gewerkt aan de uitvoering van het project *Agenda Boer, Burger en Biodiversiteit*. Het doel is de omslag naar meer natuurinclusieve landbouw te realiseren. Al jarenlang zijn er grote zorgen over het verlies van biodiversiteit in natuur- en landbouwgebieden. De groene organisaties in Drenthe hebben samen met LTO Noord, het Drents Agrarisch Jongeren Kontakt en Agrarische Natuur Drenthe een plan gemaakt om de teruggang van de biodiversiteit stop te zetten. De provincie Drenthe werkt aan een Regionale Energie Strategie, die een samenspel moet worden van overheden, burgers, ondernemers

en maatschappelijke organisaties. Het Drentse Landschap participeert hierin samen met een aantal maatschappelijke partners. Uitgangspunt is dat er een samenhangende aanpak komt voor de energietransitie in Drenthe. Deze moet op verantwoorde manier en passend bij de Drentse schaal en bij de projecten voor het Drentse landschap worden opgepakt. Dus met voldoende oog voor de natuur en de ruimtelijke en landschappelijke kwaliteit.

Erfgoedbeleid in Drenthe

Bij het herbestemmen van erfgoed ontvangen we regelmatig incidentele subsidies van de provincie, maar Het Drentse Landschap zou het gerechtvaardigd vinden om een structurele bijdrage te ontvangen voor het collectiebeheer van Drentse karakteristieke erfgoedlocaties zoals landgoederen, kerken en molens. Vanwege haar officiële POM-status (Professionele Organisatie voor Monumentenbehoud) kan Het Drentse Landschap gebruikmaken van SIM-subsidies van de rijksoverheid (Subsidieregeling Instandhouding Monumenten). Duidelijk is echter dat het beheer van onrendabele monumenten zoveel geld kost dat de huidige budgetten ontoereikend zijn. Onze inzet zal de komende jaren erop gericht zijn om hiervoor meer middelen te genereren.

Een van de grote erfgoedprojecten voor de komende jaren is wellicht de participatie van Het Drentse Landschap in De Nieuwe Rentmeester

Veenhuizen waarin verder BOEi en de Nationale Monumentenorganisatie deelnemen. De nieuwe stichting is van plan 80 gebouwen en 45 hectare grond in Veenhuizen te verwerven. Het Rijksvastgoedbedrijf beslist voorjaar 2021 of De Nieuwe Rentmeester Veenhuizen het beheer ervan mag overnemen.

Het Drentse Landschap zal zitting nemen in het bestuur van De Nieuwe Rentmeester Veenhuizen en zal tegen betaling diensten gaan leveren aan de nieuwe stichting.

Andere belangrijke samenwerkingsprojecten zijn:

- het oprichten van Coöperatie Orvelte
- een intensievere samenwerking op het gebied van educatie met Kunst & Cultuur Drenthe, het Drents Archief en het Drents Museum
- participatie in de programmering van het Hunebedcentrum in Borger
- voortzetting van de samenwerking met de gemeente Assen rond het beheer van de Asser natuur en het Duurzaamheidscentrum Assen
- meer samenwerking met Stichting Landgoed Bosch en Vaart in Vries op het gebied van activiteiten en beheer

Het immateriële erfgoed krijgt steeds meer betekenis in het werk van Het Drentse Landschap. Cultuuruitingen op dit gebied zorgen in de samenleving voor een gevoel van identiteit en continuïteit. Het wordt belangrijk om verhalen goed vast te leggen die te maken hebben met het erfgoed. Het Drentse Landschap

probeert het immateriële erfgoed zo goed mogelijk te presenteren in samenhang met maatschappelijke veranderingen en in interactie met de sociale omgeving. Een voorbeeld hiervan wordt het nieuwe bezoekerscentrum Bruntingerhof in Orvelte, waar de geschiedenis van het Drentse esdorp en het Drentse boerenleven met moderne middelen zal worden verteld. Het centrum moet in 2022 opengaan.

Draagvlak organisatie

Het Drentse Landschap probeert steeds goed te kijken welke kansen zich aandienen om Drenthe nog mooier en nog leefbaarder te maken. Zulke kansen hebben niet alleen te maken met onze eigen taken op het gebied van natuur, landschap en erfgoed, maar ze kunnen ook helpen om het draagvlak voor onze doelstellingen en ons werk te vergroten.

Door haar natuurgebieden en gebouwen open te stellen verwacht Het Drentse Landschap meer draagvlak te krijgen bij de inwoners van Drenthe en haar bezoekers. De keerzijde van toegankelijkheid is een extra belasting van datgene wat toch al kwetsbaar is. Zonering en geografische spreiding moeten voorkomen dat het te druk wordt op populaire plekken. Ook moeten we

onderzoeken hoe er meer middelen kunnen worden gegenereerd om dit extra werk te bekostigen. Het Drentse Landschap investeert op dit moment al veel in het realiseren van voorzieningen als informatie- en bezoekerscentra, wandel- en fietsroutes, informatiepanelen en educatieve materialen.

De vele tientallen vrijwilligers zijn onmisbaar voor Het Drentse Landschap om haar werk te kunnen doen. Mede dankzij hun steun lukt het om jaarlijks een aantrekkelijke programmering met honderden activiteiten neer te zetten.

bij het beheer van natuurgebieden en gebouwen als kerken, molens en landgoederen. Hetzelfde geldt voor het dorp Orvelte.

Onze achterban bestaat uit zo'n 15.500 beschermers in Drenthe en daarbuiten. Ze zijn van fundamenteel belang voor het goed kunnen uitoefenen van ons werk. Wij hopen de komende jaren deze steun nog verder te kunnen uitbouwen. Niet alleen omdat hierdoor extra financiële middelen beschikbaar komen, maar vooral omdat zoveel beschermers goed laten zien hoeveel draagvlak er in Drenthe is voor de bescherming van natuur, landschap en erfgoed.

Duurzame organisatie

De komende jaren kiest Het Drentse Landschap ervoor zich verder te ontwikkelen tot een duurzame organisatie. In de verschillende onderdelen van dit beleidsplan zal het aspect duurzaamheid regelmatig aan de orde komen. Het Drentse Landschap wil zo concreet mogelijk aan duurzaamheid werken. Denk hierbij bijvoorbeeld aan het stap voor stap verduurzamen

ook belangrijk in onze bedrijfsvoering, denk aan de keuze van nieuwe bedrijfsauto's en het verminderen van het papiergebruik. Waar mogelijk probeert Het Drentse Landschap een concrete bijdrage te leveren op weg naar een groenere en duurzamere wereld.

Organisatie als mensenwerk

Het Drentse Landschap heeft als organisatie geen bestaansrecht zonder de inzet van onze vrijwilligers. Het Drentse Landschap beschikt over een professionele organisatie die het mogelijk maakt om hen goed te ondersteunen.

De afgelopen jaren is veel geïnvesteerd in het optimaliseren van de werkomstandigheden in de organisatie waardoor mensen hun werk nog beter kunnen doen. Het gaat hier niet alleen om arbozaken maar ook om meer kwaliteit op het gebied van ICT, kennis en vaardigheden in specifieke vakgebieden en om integrale samenwerking tussen teams en organisaties. De vruchten van al deze verbeterlagen hopen wij de komende jaren te kunnen plukken, zodat alle inzet nog meer gericht kan worden op onze natuurgebieden en monumenten opdat het Drentse landschap nog mooier wordt.

Een financieel gezonde organisatie

Het Drentse Landschap is al jaren een financieel gezonde organisatie. Onze inzet is erop gericht om zoveel mogelijk middelen in te zetten voor de doelstellingen waar Het Drentse Landschap voor staat. Door een bedrijfsmatige aanpak wordt er zo efficiënt en effectief mogelijk gewerkt.

Naast subsidies voor natuurbeheer ontvangen we subsidies voor het onderhoud van onze monumenten. De verwachting is dat deze inkomsten de komende jaren stabiel zullen zijn. Daarnaast zet Het Drentse Landschap stevig in op fondsenwerving om haar projecten zo veel mogelijk te kunnen financieren. De komende jaren zijn we weer verzekerd van een bijdrage van de Nationale Postcode Loterij. Daarnaast hopen we op steun te kunnen blijven rekenen van de provincie Drenthe en de Drentse gemeenten. Al jarenlang zijn deze partijen trouwe bondgenoten gebleken van Het Drentse Landschap.

2

Natuur en landschap

Visie natuur en landschap

Biodiversiteit en welzijn

De natuurterreinen van Het Drentse Landschap leveren een belangrijke bijdrage aan de kwaliteit van natuur en landschap in Drenthe. Ze zijn van groot belang voor het behoud en waar mogelijk het herstel van planten- en diersoorten; zeker in deze tijd waarin de biodiversiteit in Drenthe onder druk staat. Onze terreinen zijn ook belangrijk vanuit het oogpunt van behoud en herstel van voor Drenthe kenmerkende landschappen, dus vanuit een cultuurhistorisch oogpunt. Het gaat om de beekdalen van onder andere Hunze, Reest en Oude Diep, maar ook om heidevelden, bosgebieden, landgoederen en landschapselementen.

Tegelijkertijd zijn onze terreinen van belang voor het welzijn van de bevolking van Drenthe en de bezoekers van daarbuiten. Je kunt bij Het Drentse Landschap wandelen, fietsen, soms kanoën en je kunt er genieten van bijzondere landschappen. De komende jaren blijven we ons als schatbewaarder van de Drentse natuur inzetten. Dit doen we samen met onze gebiedspartners, waaronder de provincie Drenthe, waterschappen, gemeenten en collega-beheerders.

Verwerving nieuwe terreinen

Een belangrijke opgave is de verwerving en inrichting van nieuwe terreinen. De afronding van het Natuur Netwerk Drenthe is voorzien voor 2027. Vanwege de druk op de grondmarkt is de verwachting overigens wel dat het halen van deze doelstelling lastig zal worden. Bovendien is het maar de vraag of er voldoende financiële middelen beschikbaar zijn om het Natuurnetwerk volledig te realiseren. Voor Het Drentse Landschap zijn met name de natuurgebieden in de Hunze en het Oude Diep van belang voor het realiseren van het Natuurnetwerk. Op basis van het Natuurbeheerplan van de provincie moet Het Drentse Landschap nog 770 hectare verwerven waarvan we 15 procent zelf moeten betalen. Voor het kopen van bestaande natuur geldt geen vergoedingsregeling. Binnen de huidige meerjarenbegroting van Het Drentse Landschap is geen extra ruimte voor dit soort aankopen. Vooralsnog betekent dit beleid dat we groten-deels doorgaan op de ingeslagen weg. Het gebied Tusschenwater in het Hunzedal is een recent en spectaculair voorbeeld van een gebied waar inrichting van nieuwe natuur werkt. Het laat

zien dat grotere, robuuste eenheden natuur leiden tot herstel van biodiversiteit. Kort na de inrichting komen in Tusschenwater al veel nieuwe vogelsoorten voor en zijn otter en bever vaste bewoners geworden.

Inrichting gebieden

Met de inrichting van gebieden dragen we bij aan verschillende maatschappelijke wensen. In de beekdalen combineren we natuurontwikkeling met het vasthouden en bergen van water. Zowel in perioden van wateroverlast als bij extreme droogte draagt dit bij aan het verminderen van maatschappelijke problemen.

Ook de waterkwaliteit verbetert dankzij deze maatregelen. We stellen deze gebieden open zodat iedereen ervan kan genieten. De aanleg van nieuwe bossen en het vernatten van oude veengronden dragen bij aan het vasthouden van koolstof en daarmee aan een vermindering van klimaat-effecten.

Waar nodig verbeteren we de condities van bodem- en waterhuishouding en daarmee de leefgebieden voor planten en dieren in bestaande gebieden. Steeds meer wordt duidelijk dat de invloed van verdroging, klimaat-effecten, vermesting (stikstof en fosfaat), versnippering en bestrijdingsmiddelen negatieve effecten heeft op de kwaliteit en biodiversiteit van onze terreinen. We proberen deze problemen gericht aan te pakken. Waar nodig en mogelijk leveren we extra beheerinspanningen, bijvoorbeeld door meer aandacht te besteden aan maai- en begrazingsbeheer en het bestrijden van opslag om de gevolgen van droogte en stikstofdepositie tegen te gaan.

Begrazing

Bij het beheer van de natuurterreinen richten we ons op behoud en herstel van natuur- en landschapswaarden. Naast het maaien van (natte) graslanden en heidegebieden speelt begrazing een belangrijke rol. Dit doen we met runderen vanuit de beheerboerderijen bij de Reest, op Rheebruggen en op het Doldersummerveld, en met schapen vanuit de schaapskooien op het Doldersummerveld en het Hijkerveld. Ten aanzien van de schapenbegrazing anticipeert Het Drentse Landschap ook de komende jaren op de komst van de wolf. Verder kijken we of de uitvoering van het beheer effectiever kan

worden georganiseerd door de werkschuren op één locatie te centraliseren. Dit geeft mogelijkheden voor efficiënter werken en materieel-gebruik, maar ook voor een intensievere samenwerking van de rayons. Het beheer voeren we deels zelf uit, in sommige gebieden gebeurt dat via verpachting. We kijken naar een verdere verbetering van de uitvoering van de beheermaatregelen daar waar dit via pachters verloopt.

Herstel biodiversiteit

Het Drentse Landschap wil een grotere bijdrage leveren aan het herstel van de biodiversiteit. Hier ligt een belangrijke opgave om via meer natuurinclusieve vormen van landbouw de achteruitgang van planten- en diersoorten in het buitengebied te keren en daarmee ook de druk op onze terreinen te verlichten.

Het Drentse Landschap wil een actieve rol spelen in de maatschappelijke discussie over andere vormen van landbouw. Onze ervaringen op het gebied van natuur- en landschapsbeheer vanuit de beheerboerderijen kunnen hierbij behulpzaam zijn.

Belangrijke thema's zullen de komende jaren zijn:

- inbreng van visie en kennis ten aanzien van natuur- en landschapsbeheer
- tegengaan van klimaat effecten (vergroten sponswerking)
- tegengaan van CO₂- en methaanemissie uit verdroogd veen
- verminderen van verdroging
- verbeteren van de kwaliteit van het karakteristieke Drentse landschap

Recreatieve druk

De afgelopen periode leert dat de recreatieve druk op onze terreinen toeneemt. Belangrijk is dat de bezoekers kunnen genieten van de natuur maar dat het recreatieve gebruik in balans is met de gewenste ontwikkeling van natuur en landschap. De natuur mag geen schade van de recreatie ondervinden. Om dit te kunnen blijven garanderen zullen extra inspanningen op het gebied van toezicht moeten worden geleverd.

De komende jaren gaan we door met het beheer van natuurterreinen in en nabij stedelijke gebieden, zoals in Assen en Hoogeveen. Hierbij is er speciale aandacht voor de relatie met bewoners en bewonersgroepen.

Aanpak natuur en landschap

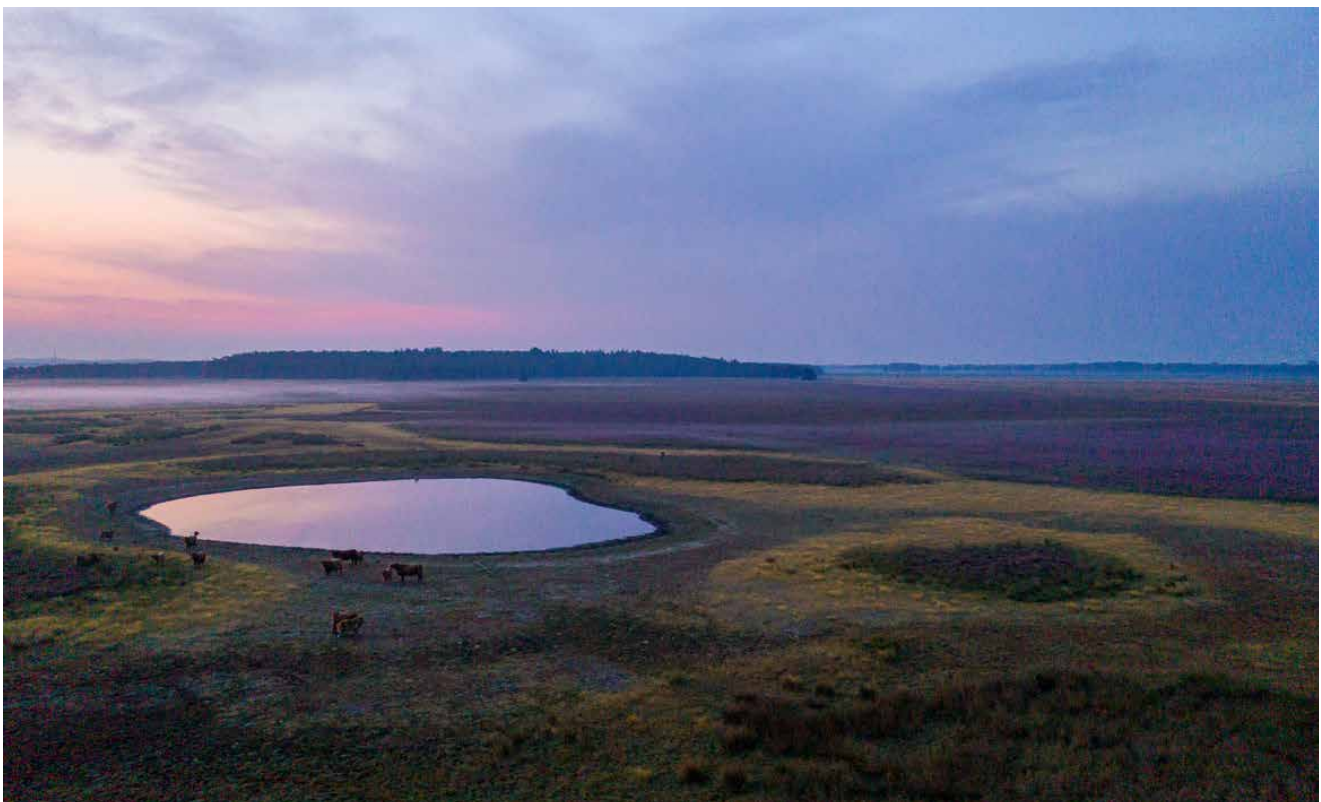
Beheer natuurterreinen

Het Drentse Landschap voert het beheer van haar natuurterreinen uit aan de hand van de provinciale beleidsdoelstellingen. Deze zijn vertaald in actuele beheerplannen waarin voor alle terreinen de natuurdoelen en het bijbehorende beheer zijn verwoord. Daarbij worden ook de pachters als tijdelijke beheerders van een deel van de terreinen betrokken. Het beheer blijven we gedeeltelijk zelf uitvoeren via onze terreinmedewerkers, schaapherders en bedrijfshoofden. De grotere beheerklussen worden uitbesteed. De medewerkers van Het Drentse Landschap blijven zelf de monitoring en beheerevaluatie uitvoeren om zo een goed en actueel beeld van de terreinen te houden. We spelen zoveel mogelijk in op actuele ontwikkelingen als de stikstof- en droogteproblematiek. Waar nodig wordt het beheer aangepast, maar ook worden terreinen robuuster ingericht. We gaan ervan uit dat er ten aanzien van de stikstofdepositie brongerichte maatregelen komen die de stikstofdruk op de terreinen verminderen. Verder hebben we aandacht voor de bestrijding van invasieve soorten waaronder de Japanse duizendknoop.

Door de inrichting van gebieden zien we op verschillende plekken waardevolle hooiland- en moerasvegetaties tot ontwikkeling komen, zoals in Mandelanden en het Lofar-gebied in het Hunzedal en in het Reestdal. Waar nodig voeren we hier beheer uit met specialistisch materieel als rupsvoertuigen en wetlandtracks.

Nieuwe uitdagingen

Het Drentse Landschap continueert de bestaande aanpak van kennisuitwisseling en scholing. Uiteraard pakken we nieuwe uitdagingen op. Zo werken we aan een strategie voor de schapenbegrazing na de komst van de wolf. Dit brengt niet alleen extra kosten met zich mee, maar het kan ook gevolgen hebben voor de ecologische kwaliteit van onze natuurgebieden. De teams Monumenten en erven en Natuur en landschap werken samen aan kennisontwikkeling en toepassing van kennis op het gebied van historische analyse van beheer van historische erven, landgoederen en tuinen. In onze natuurgebieden wordt in het beheer nadrukkelijk rekening gehouden met cultuurhistorische elementen en archeologie.

We gaan na hoe we kunnen inspelen op de toenemende recreatiedruk inclusief de effecten van verstoring zoals door loslopende honden en afvaldumping. Ook kijken we hoe we activiteiten als wandelen, fietsen en kanovaren in goede banen kunnen blijven leiden. Waar nodig passen we de toegang en bebording van terreinen aan. We stemmen dit af met andere organisaties als de provincie Drenthe, het Recreatieschap Drenthe, de waterschappen en de collega-beheerders.

Andere relevante onderwerpen, waar we de komende periode waar nodig specifiek beleid voor gaan ontwikkelen, zijn onder andere:

- beheer van de beverpopulatie in het Hunzedal
- problematiek rond de eikenprocessierups
- beheer van archeologische objecten
- inzet van drones bij monitoring

Waar nodig dragen we bij aan ecologisch, hydrologisch of ander onderzoek gericht op het beheer van de terreinen door andere organisaties. Ook wisselen we beheerkennis uit met collega-organisaties.

Kosten natuurbeheer

Natuurbeheer voeren we kosteneffectief uit. Op dit moment is het beheer bedrijfsmatig op orde en is er voldoende aandacht voor kosten van beheer en inrichting. We kijken steeds naar de efficiëntie van het beheer. Dit heeft te maken met keuzen rond het zelf uitvoeren of het uitbesteden

van werkzaamheden. Aandacht hiervoor is bovendien van belang in verband met mogelijke veranderingen in de beheervergoedingen. De manier waarop Het Drentse Landschap met boa's werkt, wordt tegen het licht gehouden. We gaan kijken hoe we bij het toezicht in de terreinen mogelijk verbeteringen kunnen doorvoeren, zoals meer toezicht en andere vormen van toezicht. Het Drentse Landschap gaat de effecten en successen van het beheer van haar terreinen actief communiceren met het publiek.

Er komt meer aandacht voor de beheerboerderijen in relatie tot maatschappelijke aandacht voor natuurinclusieve landbouw. Onze kennis van terreinbeheer zetten we ook in voor de advisering rond beheer van het buitengebied, bijvoorbeeld bij het verbeteren van de biodiversiteit door een beter beheer van wegbermen en taluds van waterlopen.

Bij het verpachten van grond leggen we waar nodig in nieuwe pachtcontracten duidelijke eisen vast gericht op het beheer van een terrein als natuurgebied. Op deze wijze wordt de biodiversiteit versterkt.

Organisatie terreinbeheer

Op basis van een analyse van het gebruik van de werkschuren van Het Drentse Landschap willen we toe naar een centralisatie van de schuren op één plek. Er ligt nu een voorkeursscenario

en we maken plannen voor de nieuwbouw van zo'n centrale werkschuur. Verder continueren we het werken vanuit de drie beheerboerderijen. Er zal worden nagegaan of er aanpassingen nodig zijn op middellange termijn.

Voor het materieel als trekkers, bedrijfswagens en kleiner materieel hebben we een meerjaren-investeringsplan opgesteld. Hierin beoordelen we wat er strikt genomen aan eigen materieel nodig is en wat via derden kan lopen. Ook kijken we naar de efficiëntie van het materieelgebruik tussen de rayons.

Vleesverkoop organiseren we vanaf 2021 door vee uit de terreinen te leveren aan een aantal slaggers verdeeld over Drenthe. Belangstellenden kunnen zo ook de komende jaren Vlees van het Landschap bestellen.

We onderzoeken de mogelijkheden van een zogeheten CRS-systeem voor het beheer van de terreinen. Verder zorgen we voor een efficiëntere verwerking van pachtcontracten, onder andere via AFAS, en gaan we onze aankoopdossiers digitaal archiveren.

We kijken naar de huidige opbouw van het team Natuur en landschap en de personele ontwikkelingen de komende jaren. Op grond daarvan gaan we na welke aanpassingen in het team wenselijk en mogelijk zijn.

Realisatie inrichting terreinen

Na jarenlange effecten van bezuinigingen is er de komende tijd naar verwachting meer ruimte om de inrichtingsopgave voor nieuwe natuurgebieden te realiseren. Inmiddels is wel duidelijk dat nieuwe gebieden als het Rabbingerveld, Tusschenwater en het LIFE-project op het Doldersummerveld wezenlijk bijdragen aan het vergroten van de natuurkwaliteit.

Het Drentse Landschap blijft haar bijdrage leveren aan de planvoorbereiding en realisatie van nieuwe gebieden in het Hunzedal en bij het Oude Diep en van de overige terreinen met een inrichtingsopgave. Belangenbehartiging rond planvorming en ruimtelijke ordening richting provincie, gemeenten en waterschappen blijft hier een belangrijk aandachtspunt.

Enkele topprojecten waar qua inrichting de komende jaren veel aandacht naar zal uitgaan, zijn de Bronnigermaden, De Branden en Noordma in het Hunzedal. Daarnaast zijn er veel kleinere gebieden waar ook een nieuwe inrichting aan de orde is, zoals Eekmaten (Oude Diep), Hondstong, Elper Westerveld en Wijsterbroek (fase 2).

We kijken kritisch naar de beschikbare uren voor de planvorming. Zo nodig verminderen we de urenlast op dit onderdeel. De komende vijf jaar zal Het Drentse Landschap haar inbreng blijven leveren op ambtelijk en bestuurlijk niveau.

Speerpunten natuur en landschap

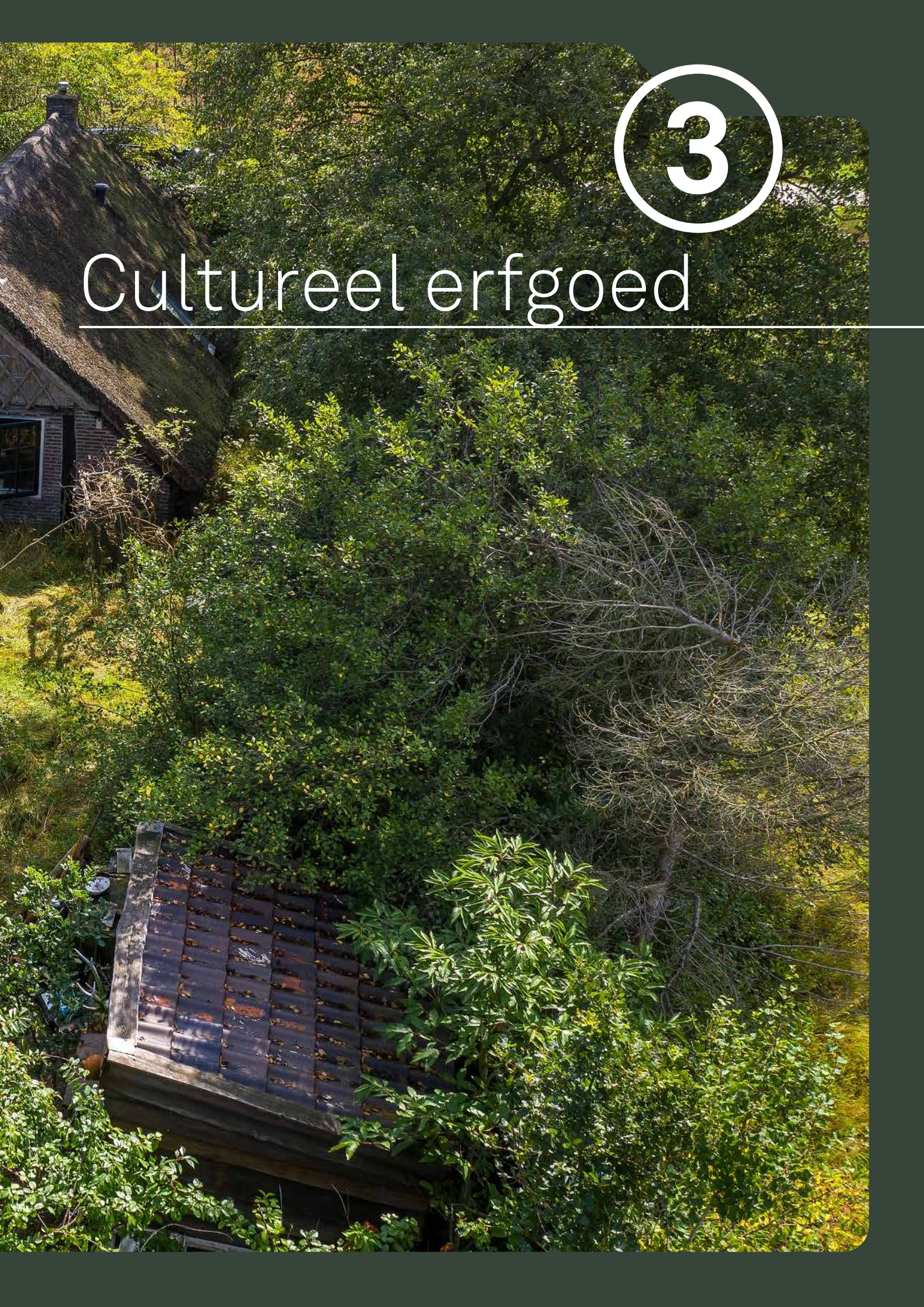
- Optimaliseren beheer van bestaande en nieuwe terreinen door actualisatie beheerplannen met inbreng van nieuwe kennis vanuit onderzoek (onder andere Asser natuur)
- Verbeteren mogelijkheden beheerorganisatie door centraliseren uitvoering beheerwerkzaamheden (via centrale beheerlocatie)
- Nieuwe natuur realiseren in het kader van Natuur Netwerk Nederland (Hunzedal, Oude Diep) door bij te dragen in het maken van plannen en het begeleiden van uitvoeringsprojecten
- Beleid ontwikkelen rond actuele thema's als begrazingsbeheer na de komst van de wolf, het recreatief gebruik van terreinen en de organisatie van het toezicht
- Actualiseren van het bosbeheer op basis van nieuwe kennis en inzichten
- Bijdrage leveren aan de ontwikkeling van natuurinclusieve landbouw in Drenthe en verkennen van concrete mogelijkheden rond de terreinen van Het Drentse Landschap

3

Cultureel erfgoed

Visie Cultureel erfgoed

Behoud van waarden

Het Drentse Landschap draagt zorg voor de instandhouding van monumenten en andere historische gebouwen en van groen erfgoed als erven, tuinen en parken. Die instandhouding zorgt voor het behoud van waarden. Naast cultuurhistorische waarden gaat het ook om ecologische waarden, gebruikswaarden, toeristisch-recreatieve waarden en esthetische of belevingswaarden.

Erfgoed heeft een belangrijke maatschappelijke waarde. Voor een belangrijk deel bepaalt het erfgoed de identiteit van een plaats of regio en haar bewoners. Mensen voelen zich verbonden met historische plekken in hun buurt, plaats of regio.

Vaak zijn het ook plekken van ontmoeting. Dat geldt bijvoorbeeld voor parken, kerken, molens en andere locaties met een publieke functie. Zo dragen ze bij aan de sociale cohesie van een dorp of regio. In veel gevallen hebben zulke plekken ook een emotionele waarde, omdat er sprake is van een gedeelde geschiedenis.

De instandhouding van historische objecten, tuinen en erven kent twee invalshoeken. De eerste is gericht op materiële instandhouding door onderhoud en restauratie. Daarnaast gaat het om de functionele instandhouding door de zorg voor passend gebruik en het voorkomen van leegstand.

Materiële instandhouding

Materiële instandhouding draait om de zorg voor 'de stenen'; in het geval van groen erfgoed om de groene elementen. Onderhoud en restauratie zijn hier de meest geëigende instrumenten.

Voor een goede uitvoering van onderhoud en restauratie is het van belang inzicht te hebben in de historische waarden.

Behoud van deze historische waarden staat voorop. We passen de zogeheten restauratieladder toe om zoveel mogelijk historisch waardevolle elementen en materialen te behouden en te conserveren:

- Als conservering onvoldoende soelaas biedt, wordt herstel toegepast.

- Als herstel niet meer mogelijk is, worden onderdelen of materialen vernieuwd, bij voorkeur door het bestaande zoveel mogelijk te kopiëren of te imiteren.
- Als het nodig is om aanpassingen of toevoegingen te realiseren, worden deze zo reversibel mogelijk uitgevoerd.

Bij onderhouds- en restauratiewerkzaamheden laten we de fysieke sporen van het verleden zoveel mogelijk intact. Monumenten dragen de sporen van het verleden. Het gaat bijvoorbeeld om bouwsporen van een vorige bouwfase, maar ook om verweerde oppervlakten of gebruikssporen in het interieur. Deze fysieke sporen dragen voor een belangrijk deel bij aan de belevingswaarde of 'sense of history' van een object en dienen behouden te blijven, tenzij dit vanuit technisch of esthetisch oogpunt niet mogelijk of wenselijk is.

Functionele instandhouding

Functionele instandhouding betekent dat gebouwde objecten en groen erfgoed in gebruik moeten zijn. Ze zijn tenslotte gebouwd en aangelegd om te worden gebruikt. Reguliere instrumenten voor functionele instandhouding zijn verhuur en het in gebruik geven.

Soms zijn deze instrumenten onvoldoende en is renovatie, verduurzaming of herbestemming nodig om leegstand te voorkomen en een passend gebruik te realiseren. De behoeften en de wensen ten aanzien van het gebruik veranderen voortdurend door economische, demografische en sociaal-culturele ontwikkelingen. Locaties moeten dan ook functioneel kunnen meeveranderen om leegstand te voorkomen. Leegstand brengt risico's met zich mee voor de materiële instandhouding en daarmee voor het behoud van de historische waarden.

Het belangrijkste uitgangspunt bij renovatie en herbestemming is dat het aangepaste of nieuwe gebruik zich zoveel mogelijk voegt naar de locatie en haar waarden, en niet andersom. Een ander uitgangspunt is dat het gebruik toekomstbestendig dient te zijn. Voortdurend wisselen van gebruik moet zoveel mogelijk worden voorkomen, bijvoorbeeld door te kiezen voor functies die weinig conjunctuurgevoelig zijn. Daarbij hoort ook dat de plannen worden afgestemd op de algemene behoefte en niet op de wensen van een specifieke gebruiker. Samengevat moet er dus sprake zijn van passend en bestendig gebruik.

Renovatie en herbestemming

Bij renovatie en herbestemming is het van belang dat de 'geest van de plek' behouden blijft. De essentie van een locatie wordt bepaald door specifieke kenmerken die bepalend zijn voor de sfeer en de identiteit. Denk aan bepaalde details, historische lagen, gebruikshistorie, toegepaste materialen en het zogeheten patina. Deze waarden mogen niet worden aangetast door ingrepen op het gebied van renovatie, verduurzaming en herbestemming.

Herbestemming is een beproefde methode om leegstand en verval te voorkomen. Het vinden van een passende en bestendige nieuwe bestemming vraagt om een zorgvuldige procedure. Overhaaste besluiten moeten worden voorkomen. In voorkomende gevallen kan het verstandig zijn te wachten met herbestemming en tijdelijke leegstand te accepteren om betere mogelijkheden af te wachten. In zo'n geval wordt de locatie sober en doelmatig in stand gehouden door antikraakbewoning of huur op basis van een korte termijn in afwachting van een passende bestemming.

Archeologische en historische monumenten

Ook de komende jaren blijft de zorg voor archeologische en historische monumenten als grafheuvels, schansen en hunebedden een belangrijk punt van aandacht voor Het Drentse Landschap. Bij beleidsontwikkeling en beheer zijn het team Natuur en landschap en het team Monumenten en erven betrokken. Het beheer is erop gericht deze waardevolle objecten hun verhaal blijvend te laten vertellen. De uitgangspunten voor het beheer gaan we actualiseren.

In de taakgroep Beheer hunebedden bespreken de betrokken partijen jaarlijks de stand van zaken. Daarnaast gaat Het Drentse Landschap haar samenwerking met het Hunebedcentrum en de Vakgroep Erfgoed van de Rijksuniversiteit Groningen verstevigen.

Aanpak cultureel erfgoed

Monumentenbeheerder

Het Drentse Landschap is de grootste monumentenbeheerder van Drenthe en die positie willen we behouden en versterken. In onze communicatiemiddelen wordt de nodige aandacht besteed aan onze rol als monumentenbeheerder. We werken veel samen met andere erfgoedpartners. Ook delen we onze kennis en ervaringen met de samenleving, bijvoorbeeld door voorlichting te geven, door bij te dragen aan educatie en door afstemming te zoeken met bewoners en belanghebbenden bij bouwplannen.

Het Drentse Landschap houdt de menskracht, middelen en kennis op peil. We passen systemen toe die ons werk verbeteren. Medewerkers volgen relevante ontwikkelingen in het werkveld

door studie en opleiding, door het bijwonen van symposia en door het delen van kennis met andere organisaties. We evalueren ons werk en reflecteren met elkaar over zaken die spelen.

We passen de lessen die we daaruit leren, in de praktijk toe. We vergroten de kennis en vaardigheden op het gebied van groen erfgoed door medewerkers op te leiden en hen adviestaken te geven.

Samenwerken

We hoeven niet alle kennis en capaciteit in huis te hebben. Voor bepaalde zaken kunnen we samenwerken met specialisten die je kunt voorstellen als een flexibele schil om onze organisatie heen. Het gaat bijvoorbeeld om specialisten op het gebied van molens en historische interieurs. Zo'n flexibele schil met specialisten kan ook helpen om een tijdelijke behoefte aan extra kennis en capaciteit op te vangen. De inzet van externe specialisten draagt bij aan versterking van de kwaliteit van het uitgevoerde werk.

We werken samen in een breed netwerk van aannemers, architecten, adviseurs, overheden en collega-erfgoedorganisaties. We wisselen kennis uit, werken samen in projecten en trekken samen op om onze belangen te behartigen. We dragen actief bij aan het Drents Erfgoedberaad, dat in 2019 een doorstart heeft gekregen.

Het Drentse Landschap streeft ernaar om werkzaamheden zoveel mogelijk aan Drentse of Noord-Nederlandse bedrijven te gunnen, mits deze beschikbaar zijn en voldoende kwaliteit kunnen leveren. We kiezen daarbij de vorm van samenwerking die het beste past.

Bouwprojecten worden zoveel mogelijk in samenwerking met partners in de vorm van bouwteams uitgevoerd. We maken in principe gebruik van de diensten van aannemers die zijn gecertificeerd via de ERM dan wel via het Register Kennis & Kunde van de Stichting Certificering Restauratie. We maken ook zoveel mogelijk gebruik van de Uitvoeringsrichtlijnen voor restauratie (URL's).

Verwerving erfgoed

Bij de verwerving van gebouwd erfgoed hanteert Het Drentse Landschap als uitgangspunt dat we altijd openstaan voor een gesprek met eigenaren

die zich zorgen maken over het behoud van hun object in de toekomst en vanuit die zorg het bezit en beheer aan ons willen toevertrouwen. Daarbij hanteren we het uitgangspunt dat we ons reactief opstellen en dus niet de markt op gaan om objecten aan te kopen.

Bij een mogelijke overdracht wordt altijd een aantal criteria gehanteerd die per geval zorgvuldig en integraal worden afgewogen.

- **Cultuurhistorische waarden**

Indien een object is aangewezen als monument, liggen de cultuurhistorische waarden normaal gesproken vast. Indien dit niet het geval is, worden ze onderzocht. Hierbij worden de criteria gehanteerd die algemeen worden toegepast bij cultuurhistorische waardenstellingen, zowel voor het gebouw als voor het groen.

- **Financieel-economische haalbaarheid**

Daarbij gaat het om de investering en de exploitatie. De investering bestaat uit de eventuele aankoopwaarde en de investering die moet worden gepleegd om het object in goede staat en functioneel te krijgen. Deze investering zal moeten worden afgedekt. Bij de exploitatie gaat het vooral om de vraag of de inkomsten (huur, onderhoudssubsidies) op de langere termijn opwegen tegen de kosten van instandhouding.

- **Maatschappelijk belang**

Het gaat om de mate waarin een object van waarde is of kan zijn voor de lokale of regionale samenleving. Bijvoorbeeld omdat het object van belang is voor het behoud van de leefbaarheid, de ruimtelijke kwaliteit en de identiteit van een dorp of regio. Of omdat het object een verbindende rol kan spelen in een lokale gemeenschap, bijvoorbeeld als plaats voor samenkomst of voor activiteiten van vrijwilligers. Of omdat een object een maatschappelijk functie kan krijgen.

- **Strategisch belang**

Met de verwerving van een object kan bijvoorbeeld worden voorkomen dat er ontwikkelingen plaatsvinden die een negatief effect hebben op de omgeving, zoals op bestaande natuurterreinen. Maar de verwerving kan bijvoorbeeld ook bijdragen aan het versterken van de ensemblewaarde van een locatie.

- **Doelstellingen organisatie**

De mate waarin een object kan bijdragen aan de doelstellingen van Het Drentse Landschap op het gebied van educatie en voorlichting, speelt ook een rol. Bijvoorbeeld omdat het

object deel uitmaakt van het verhaal van een dorp of regio en dat verhaal aanknopingspunten biedt voor educatieprojecten. Of omdat een object is gelegen in een gebied waar Het Drentse Landschap nog weinig zichtbaar is en profilering dus wenselijk is.

- **Erfgoedcollectie**

We kijken naar de mate waarin een object een aanvulling vormt op de bestaande erfgoedcollectie van Het Drentse Landschap, bijvoorbeeld vanwege de monumentwaarde, de (oorspronkelijke) functie, de ouderdom of de typologie.

Onrendabele monumenten

Het Drentse Landschap wordt steeds belangrijker als 'vangnetorganisatie' voor onrendabele monumenten, ofwel monumenten waar je moeilijk voldoende inkomsten kunt genereren om de onderhoudskosten te financieren. Er moet een gezonde balans blijven bestaan tussen rendabele en onrendabele objecten in de erfgoedcollectie. Als in een bepaalde periode veel onrendabele objecten worden aangeboden, wordt een gefaseerde overdracht nagestreefd. Indien nodig stellen we de overdracht uit.

Als we onrendabele monumenten verwerven, zal dit in principe gepaard gaan met een financiële impuls in de vorm van een 'bruidsschat' die we beleggen in ons Fonds Onrendabele Monumenten. Bij de bruidsschatberekening wordt rekening gehouden met risico's als tegenvallende rendementen en wegvallende instandhoudingsubsidies. Als de bruidsschat niet hoog genoeg uitvalt om deze risico's te ondervangen, wordt in principe niet tot verwerving overgegaan tenzij er aanvullende financiering gevonden kan worden.

Onder strikte voorwaarden is het mogelijk om gebouwen zonder historische waarde af te stoten als hiermee de doelstelling van instandhouding van objecten met historische waarde gediend is. Dit kan aan de orde komen om bijvoorbeeld de financiering van restauratieprojecten rond te krijgen of om middelen voor onderhoud te genereren. Afspraak is dat dit uitsluitend kan plaatsvinden na goedkeuring van de Raad van Toezicht.

Goede staat van onderhoud

Het Drentse Landschap streeft ernaar dat al haar gebouwen van binnen en buiten met hun erven en tuinen in goede staat verkeren. In principe wijken alleen de objecten hiervan af die wachten

op groot onderhoud, renovatie, restauratie of herbestemming. Uit een analyse in 2019 blijkt dat de onderhoudsachterstand de komende jaren ingelopen wordt, zodat de objecten over het algemeen genomen in goede staat van onderhoud verkeren.

Om een goede staat van onderhoud te kunnen bekostigen worden de onderhoudsbudgetten afgestemd op de werkelijke behoeften. De basis hiervoor is een begroting uit O Prognose waaruit het noodzakelijke preventieve onderhoud naar voren komt. Daarnaast houden we in de begroting zoveel mogelijk rekening met kosten voor correctief onderhoud, te verwachten nieuwe objecten, kostenstijgingen en andere trends en ontwikkelingen.

We verbeteren O Prognose voortdurend om goed te sturen op het preventief onderhoud in de toekomst. We vullen het programma de komende jaren aan met interieurelementen, groene elementen, installatiekeuringen en onderhoudsabonnementen. We staan open voor de toepassing van nieuwe technieken, zoals het gebruik van drones bij inspecties of het digitaal inmeten en documenteren van gebouwen.

Deskundig historisch onderzoek vormt de basis voor keuzes op het gebied van onderhoud, restauratie en herbestemming. We onderzoeken daarom de geschiedenis en de historische waarden van objecten en tuinen en leggen die zo goed mogelijk vast. We begeleiden vrijwilligers die historisch onderzoek uitvoeren. Vrijwilligers zijn ook onmisbaar voor de instandhouding van met name tuinen en erven. Ingezet zal worden op versterking van de inzet van vrijwilligers op dit onderdeel.

Ook onze huurders en gebruikers hebben een verantwoordelijkheid voor het onderhoud. We versterken daarom bij hen het bewustzijn over de historische waarden en informeren en adviseren hen over correct gebruik en onderhoud van gebouwen, tuinen en erven. Om een betere sturing te krijgen op het onderhoud zetten we aflopende erfpachtcontracten zoveel mogelijk om in huurcontracten.

Gezonde exploitatie

We streven naar een financieel gezonde gebouwenexploitatie. Allereerst door bij mogelijke verwervingen in een vroegtijdig stadium na te gaan wat de financiële consequenties zijn, zowel de eventuele

investering als het mogelijke effect op de exploitatie.

Objecten die reeds in bezit zijn, maar niet passend of optimaal gebruikt worden, worden tegen het licht gehouden. Passend gebruik is belangrijk voor de instandhouding van onze monumenten. Er wordt naar gestreefd het gebruik te optimaliseren, bijvoorbeeld door herbestemming toe te passen.

Bij herbestemming is passend en bestendig gebruik het uitgangspunt. Dat houdt onder meer in dat functies en programma's worden toegesneden op de locatie, en niet andersom. Het nieuwe gebruik wordt zoveel mogelijk ingepast in bestaande volumes. Aan- of bijbouwen wordt zoveel mogelijk voorkomen. Qua bestemming wordt vooral gekozen voor functies en concepten die zich bewezen hebben en weinig risico opleveren voor huurdering.

Herbestemming past ook bij de wens om een circulaire economie na te streven. Het gaat tenslotte om hergebruik. Herbestemming moet echter geen doel op zich worden. Het is een middel om waarde aan een object toe te voegen, terwijl bestaande waarden zoveel mogelijk behouden blijven. Dat vraagt om een zorgvuldige afweging waarbij onder meer de kernwaarden van een locatie, de historische waarden en de planologische en financiële mogelijkheden worden meegewogen.

De opgaven op het gebied van restauratie en herbestemming, maar ook op het gebied van verduurzaming en (asbest)sanering zijn de komende jaren groot. Om dit financieel haalbaar te maken wordt er ingezet op een versterking van de externe financiering vanuit fondsen, subsidies en particuliere bijdragen.

Verhuur en gebruik

Bij verhuur maken we onderscheid in permanente en tijdelijke verhuur. Objecten die permanent als woning of bedrijfsruimte worden verhuurd, hebben in principe marktconforme huurprijzen.

We houden uiteraard rekening met beperkingen van het object en met specifieke situaties. Indien nodig wordt bij een huurmutatie de hoogte van de huur aangepast. De huur wordt vastgesteld op basis van referentieobjecten en huurwaarden per vierkante meter vloeroppervlakte. Indien nodig laten we een taxatie verrichten. Bij renovatie of verduurzaming van een gebouw berekenen we

indien mogelijk het voordeel voor de huurder in de huur door. Verder proberen we leegstand zoveel mogelijk te beperken. Gaat het langer duren, dan wordt antikraakbewoning toegepast.

De verhuur van objecten als vakantiewoning blijft ondergebracht bij Buitenleven Vakanties. We houden onze vakantiewoningen aantrekkelijk, zodat de bezetting en de waardering hoog blijven.

Het Drentse Landschap wil op enkele locaties zogeheten ecolodges (kleine, duurzame vakantiewoningen) realiseren. Deze komen op plekken waar al een (historisch niet-waardevol) gebouw staat, zodat er geen bebouwing bij komt.

De komende tijd wordt verkend of we de verhuur van bijzondere locaties voor culturele, zakelijke en feestelijke activiteiten in eigen hand kunnen nemen.

Het gebruik en beheer van kerken, molens en vergelijkbare 'onrendabele monumenten' blijven we in handen geven van vrijwilligers. Deze vrijwilligers dragen zorg voor het organiseren van activiteiten en het dagelijkse beheer van de monumenten. Ze zijn meestal georganiseerd in een plaatselijke commissie met een eigen bestuur. Het Drentse Landschap heeft hier een faciliterende rol. Het versterken van de rol van de plaatselijke commissies heeft ook de komende beleidsperiode onze aandacht.

De monumenten en andere erfgoedlocaties van Het Drentse Landschap krijgen steeds meer aandacht van het publiek waardoor de druk op deze locaties toeneemt. Zo ontvangen we meer verzoeken om op locaties iets te organiseren, er een rondleiding te krijgen of om er op een andere manier gebruik van te maken. We staan open voor dergelijke verzoeken, maar we zijn selectief in onze keuzes en beperken het ongewenste gebruik. Een te grote recreatieve druk of verkeerd gebruik kan de historische waarden schaden. We staan dus open voor gebruik en beleving van onze locaties, maar alleen op een manier die respectvol is ten aanzien van de monumenten en het groene erfgoed.

Duurzaam, gezond en veilig

Het Drentse Landschap wil komen tot een verduurzaming van haar gebouwenbezit. We ontwikkelen plannen rond aanpak, planning en financiering van deze opgave.

Bij de duurzaamheid van gebouwen leggen we de nadruk op twee aspecten:

- energetische duurzaamheid door zo min mogelijk fossiele brandstoffen te gebruiken
- duurzaamheid door waar mogelijk natuurlijke en herbruikbare bouwmaterialen toe te passen, denk bijvoorbeeld aan inlands hout met het FSC-keurmerk

Uiteraard letten we erop dat de historische waarden van een gebouw niet worden aangetast door onze verduurzamingsmaatregelen.

Ook de ecologische waarden van erven en tuinen vragen aandacht. Bij de restauratie van gebouwen en de herinrichting van erven worden de belangen van flora en fauna meegewogen. Zolang het geen schade oplevert aan de gebouwen, kunnen voorzieningen voor vogels en andere dieren worden toegepast. Boerenerven bieden onderdak aan tal van opmerkelijke planten en dieren. Gebruik van gif voor onkruidbestrijding is niet wenselijk. Ook een te strakke vorm van onderhoud staat de ecologische waarden op boerenerven in de weg en moet daarom niet worden nagestreefd. In tuinen van herenboerderijen of landhuizen gelden uiteraard andere wensen en eisen. Een en ander wordt in de toekomst nader vastgelegd in een beleidsplan voor het groene erfgoed van Het Drentse Landschap.

Bijzondere aandacht vraagt de verduurzaming van het monumentendorp Orvelte. Vanwege de vele rieten daken, de monumentale waarde van de erven en de status van beschermd dorpsgezicht is een innovatieve manier nodig om het energieverbruik in het dorp te verduurzamen. Hiervoor wordt samen met overheden, bewoners en andere belanghebbenden een plan gemaakt.

We zorgen ervoor dat onze gebouwen gezond en veilig zijn. Onveilige installaties worden aangepakt en problemen met het binnenklimaat worden zo goed mogelijk verholpen.

Asbest wordt niet preventief gesaneerd, tenzij er sprake is van een gezondheidsrisico. Het aanwezige asbest wordt gesaneerd als er noodzakelijke werkzaamheden op het gebied van onderhoud, renovatie en restauratie moeten plaatsvinden, of als de wettelijke termijn dat voorschrijft.

We bevorderen de kennis en het bewustzijn bij huurders op het gebied van duurzaamheid, veiligheid en gezondheid. Denk aan zaken als ventilatie, zonwering, stookgedrag en gebruik van elektrische apparaten.

Integraal vanuit het ensemble

We hechten waarde aan alle historische elementen van een locatie als ensemble. We hebben niet alleen aandacht voor de gebouwde objecten zelf, maar ook voor historische waardevolle interieuronderdelen, bijgebouwen, tuinen en erven, tuinornamenten, landschappelijke omgeving en immateriële erfgoedwaarden. Belangrijk is de onderlinge relatie van deze elementen.

We zetten een project op om historische interieurelementen te inventariseren, analyseren en waarderen om een beter beeld te krijgen van de historische interieurs van Het Drentse Landschap. Aan de hand hiervan ontwikkelen we een beleid voor het beheer van interieurs. Ook zorgen we voor een goed geklimatiseerde ruimte voor de opslag van kwetsbare interieuronderdelen als meubels en schilderijen.

De komende periode ontwikkelt Het Drentse Landschap beleid op het gebied van groen erfgoed en kleurgebruik bij boerderijen. Bij het groene erfgoed richten we het beleid niet alleen op de tuinaanleg van de rijksmonumenten, maar op alle tuinen met historische waarde, zoals boerenerven, landgoederen, verdedigingswerken en cultuurlandschappen. Dit beleid wordt door het team Monumenten en erfgoed samen met het team Natuur en landschap vormgegeven.

Ook de omgeving van een monument vraagt aandacht. Zo maken we ons bij de molens sterk voor een gezonde 'molenbiotoop' waar de zogeheten windvang goed op orde is. We zetten ons in voor behoud van een fraaie omgeving rond onze monumenten. Aantasting van de belevingswaarde door ongewenste bouwwerken, bebording en dergelijke moet worden voorkomen.

Speerpunten cultureel erfgoed

- Kiezen voor de ensemblebenadering als ons beleidsuitgangspunt en hierbij een interdisciplinaire afstemming realiseren, zowel binnen als buiten de organisatie
- Nieuw beleid voor het groene erfgoed ontwikkelen en de kennis hierover vergroten via opleiding, inventarisatie en waardering
- Historische interieurs in panden van Het Drentse Landschap onderzoeken om de waarde ervan opnieuw vast te stellen en nieuw beleid ontwikkelen hoe om te gaan met historische interieurs
- De groei van ons monumentenbezit gecontroleerd en gefaseerd laten plaatsvinden (twee tot drie objecten per jaar) om het opnemen ervan in de organisatie te kunnen borgen en de exploitatie gezond te houden
- Extra inzetten op fondsenwerving samen met het team Organisatie en ondersteuning
- Verduurzaming van onze gebouwen vormgeven in een programma voor de komende decennia
- Actualiseren van het beleid voor de archeologische en historische monumenten (inclusief beheer)

4

Contacten met de samenleving

Visie contacten met de samenleving

Draagvlak organisatie

Landschap, natuur en erfgoed zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden en onmisbaar voor Drenthe, nu en in de toekomst. Dat is niet alleen van belang voor inwoners van Drenthe, maar ook voor toeristen en andere bezoekers. Als provinciale trustorganisatie zetten wij in op het beschermen, ontwikkelen en beheren van natuur, landschap en erfgoed.

Het Drentse Landschap kan haar werk niet doen zonder steun vanuit de Drentse samenleving. Het gaat bijvoorbeeld om steun in de vorm van geld, deelname aan projecten, evenementen en activiteiten, maar ook via vrijwilligerswerk voor Het Drentse Landschap. Dit draagvlak willen we de komende beleidsperiode verbreden en verdiepen. Het Drentse Landschap moet in 2025 gedragen worden door een nóg groter deel van de Drentse samenleving en door mensen die onze provincie bezoeken.

Dicht bij bewoners en bezoekers

De spreiding van de natuurterreinen en het erfgoed van Het Drentse Landschap over de provincie geeft ons de mogelijkheid lokaal aanwezig te zijn, dus dicht bij bewoners en bezoekers. We willen de lokale betrokkenheid vergroten door in de komende jaren meer van deze terreinen en locaties gebruik te maken. De plaatselijke commissies gaan hierbij een belangrijke rol spelen. Dit zijn vrijwilligersgroepen die, vanuit Het Drentse Landschap gefaciliteerd, rond een locatie activiteiten en evenementen organiseren. Vrijwilligers helpen als ambassadeurs van de organisatie mee om het draagvlak te vergroten.

Beschermers en bedrijfssponsors

De steun van onze beschermers is waardevol. Het Drentse Landschap kent een enigszins vergrijzende, loyale en ruimhartig gevende groep beschermers. De aantallen dalen de afgelopen jaren licht en het werven van nieuwe beschermers gaat dan ook in de komende beleidsperiode door, want we willen ons draagvlak blijven vergroten.

Het werven van nieuwe beschermers is niet eenvoudig. De komende jaren moeten we naast werving van nieuwe beschermers ook zoeken naar alternatieve manieren om de steun aan onze organisatie uit te breiden. Daarbij zal onder

meer de mogelijkheid komen om belangstellenden te vragen gericht te doneren voor bepaalde doelen en projecten van Het Drentse Landschap.

Het Drentse Landschap wil het aantal bedrijfs-sponsors verder laten groeien. Zo vergroten we ons netwerk en zorgen we voor kennisverbreding en meer draagvlak.

Zichtbaar zijn

Onze communicatie is erop gericht om Het Drentse Landschap consequent neer te zetten als een trustorganisatie die opkomt voor de belangen van natuur, landschap en erfgoed. We zetten met een groot aantal communicatiemiddelen vooral in op naamsbekendheid, het creëren van draagvlak, zichtbaarheid, betrokkenheid en het uitdragen van wie wij zijn, wat wij doen en waarom wij dat doen.

We willen dat bewoners en toeristen in de natuur met ons werk kennismaken. Met een nieuw concept voor de informatieoverdracht gaan we op een aantal strategisch te kiezen locaties inzetten op laagdrempelige communicatie.

Via eigen communicatiemiddelen delen we ons werk met het publiek en dragen wij de doelstellingen van Het Drentse Landschap uit. Door actief gebruik te maken van website, digitale nieuwsbrief, Facebook, Instagram, Twitter en LinkedIn krijgt ons sterk groeiende volgersbestand op een gemakkelijke manier informatie over wat we doen en waarom wij dat doen. Daarbij kunnen we op een eenvoudige manier de interactie aangaan, reacties vragen en waardering uitspreken voor betrokkenheid.

Aanpak contacten met de samenleving

Propositie Het Drentse Landschap

Met het project 'Propositie Het Drentse Landschap' gaan we de komende beleidsperiode aan de slag om te kijken hoe we ons als organisatie positioneren. Daaraan koppelen we het ontwikkelen van een nieuw concept voor informatieoverdracht.

Uit een onderzoek in 2019 blijkt dat er bij onze achterban behoefte is aan verhalen, ervaringen en belevenissen van 'gewone' inwoners en bezoekers van Drenthe en de mens achter Het Drentse Landschap. Hiermee geef je de organisatie een gezicht.

We gaan de kennis en het verhaal van onze medewerkers, vrijwilligers en beschermers inzetten om onze missie en visie uit te dragen en te bekrachtigen. Het is belangrijk om het wij-gevoel en het trots zijn op Het Drentse Landschap uit te dragen. Persoonlijk contact is de meest effectieve vorm van communicatie. Hoe meer mensen ons verhaal uitdragen, hoe meer effect je bereikt. Dit geldt zowel voor het rechtstreekse contact bij activiteiten met onze achterban als via communicatiemiddelen als Kwartaalblad, website en sociale media.

Optreden als belangenbehartiger

Nog meer dan tot nu toe gaat Het Drentse Landschap zich de komende jaren profileren

als belangenbehartiger voor natuur, landschap, biodiversiteit, duurzaamheid en erfgoed in Drenthe.

We breiden onze samenwerking met andere organisaties uit. Dat verhoogt onze draag- en daadkracht en het verschaft ons een krachtige stem. Juist in deze tijd waarin de natuur onder druk staat, moeten wij ons hard maken voor een betere positie en meer financiële middelen voor natuurbeheerders. Ook is het belangrijk erkenning en financiering te krijgen voor de met natuur- en erfgoedbeheer samenhangende diensten en activiteiten. Denk daarbij aan educatie, beleidsadviesing en recreatief gebruik van onze erfgoedlocaties en natuurgebieden.

Communicatiemiddelen

In 2020 hebben we extra ingezet op het gebruik van sociale media, mede door de wereldwijde pandemie en het om die reden moeten afzeggen van vrijwel al onze publieksactiviteiten en evenementen. Communiceren via de sociale media blijkt een effectief middel om onze naamsbekendheid te vergroten en onze achterban te bereiken en te informeren. Deze manier van communiceren wordt de komende jaren verder uitgebreid.

Het Kwartaalblad van Het Drentse Landschap blijft ook in de komende beleidsperiode een

effectief middel om onze achterban en anderen over ons werk te vertellen.

We zetten de komende jaren stappen bij het verduurzamen van onze communicatiemiddelen (activiteitenkalender, brochures, folders en flyers). Het streven is om over vijf jaar 25 procent minder drukwerk te produceren. Ook willen we zoveel mogelijk gebruikmaken van leveranciers die duurzaamheid hoog in het vaandel hebben staan.

Informatiecentra

Wij willen voor Het Drentse Landschap als organisatie een zo breed mogelijk draagvlak creëren. Daarvoor is het belangrijk dat wij in de samenleving staan en het publiek ons ziet en kent. Dit doen we onder meer met onze terrein- en informatieborden bij de natuurgebieden en erfgoedlocaties, maar ook in onze informatiecentra. Verspreid over de provincie hebben we nu zeven informatiecentra (incl. het Duurzaamheidscentrum Assen).

Uit een inventarisatie blijkt dat het merendeel van onze informatiecentra aan een kostbare 'upgrade' toe is. In de komende beleidsperiode besluiten we of we door moeten gaan met onze informatiecentra op de manier zoals we dat nu doen of dat er andere manieren denkbaar zijn om het doel van de informatiecentra te bereiken. Denk aan doelstellingen als zichtbaarheid in

de provincie, laagdrempelige informatieverstrekking en binding met de achterban.

We hebben besloten dat in elk geval de informatiecentra op het Doldersummerveld, op de VAM-berg en in Orvelte en het Duurzaamheidscentrum Assen in de huidige of aangepaste vorm blijven bestaan. Daarnaast wordt een intensievere samenwerking met het Hunebedcentrum verkend. Gedacht wordt bijvoorbeeld aan het inrichten van een tentoonstelling over het Hunzedal.

Achterban verbreden

In de komende beleidsperiode blijft Het Drentse Landschap werken aan verbreding en verdieping van haar contacten met de achterban. Ook onderzoeken we nieuwe mogelijkheden om mensen eenmalig te laten doneren, bijvoorbeeld voor projecten. Daarbij willen we ook kijken naar vernieuwende methodes; denk aan het werken met 'tikgies'.

Uit het onderzoek in 2019 blijkt dat de gemiddelde leeftijd van onze beschermers 66 jaar is. We zijn blij met deze betrokken groep beschermers. Tegelijkertijd is het belangrijk te onderzoeken hoe we een bredere doelgroep kunnen binden. Uit hetzelfde onderzoek kwam naar voren dat onze huidige beschermers ons als goed doel aan anderen aanbevelen. Van die kracht willen we graag gebruikmaken.

De brochure van Het Drentse Landschap over schenken en nalaten wordt geactualiseerd en zal als belangrijk thema in de communicatieplannen meegenomen worden. Uit onderzoek blijkt dat schenkingen en nalatenschappen in de toekomst een nog belangrijker bron van inkomsten kunnen zijn voor de organisatie.

Bedrijfssponsors

In de komende jaren streven we naar een uitbreiding van het aantal bedrijfssponsors. Op basis van een onderzoek in 2020 gaan we kijken naar alternatieve vormen van bedrijfssponsorship. De verbinding met het bedrijfsleven vergroot ons netwerk en zorgt voor kennisverbreding en meer draagvlak. Zeker voor de acquisitie is het belangrijk om tijd en energie in onze bedrijfssponsors te steken. Steeds meer bedrijven en organisaties hechten waarde aan authenticiteit, gezondheid en natuur. Daarop willen we inspelen. Ook maatschappelijk betrokken ondernemen kan hierbij gebruikt worden. Het plan is verder om te onderzoeken hoe we, naast de traditionele bedrijfssponsors, ook bedrijven en organisaties kunnen benaderen die we aan specifieke projecten kunnen koppelen.

Activiteiten en evenementen

Jaarlijks organiseert Het Drentse Landschap honderden publieksactiviteiten, van lezingen en excursies tot festivals en grootschalige wandel-evenementen. Deze activiteiten organiseren we

doorgaans samen met vrijwilligers en plaatselijke commissies. We doen dit steeds vaker samen met andere organisaties, bedrijven en particuliere initiatieven.

De komende beleidsperiode gaan we ons beraden op de aanpak van de activiteiten en evenementen van Het Drentse Landschap. Het lijkt aantrekkelijk om ons op een beperkt aantal grote jaarlijkse evenementen te richten en daarnaast op doelgroepniveau samen met anderen activiteiten te organiseren in onze natuurgebieden en op de erfgoedlocaties. De toekomst van onze activiteiten hangt nauw samen met de beschikbaarheid van vrijwilligers. Het aantal vrijwilligers voor excursies en lezingen loopt terug, terwijl het totale aantal vrijwilligers stijgt. Over het algemeen is het geen probleem om voldoende vrijwilligers te krijgen die bij een evenement willen helpen, maar het blijkt lastig om vrijwilligers te werven die kennis hebben om bepaalde activiteiten te begeleiden. Er moeten gerichte acties komen om ook dit deel van de vrijwilligerspool uit te breiden.

In 2020 zijn we gestopt met het bijvoegen van een activiteitenkalender bij het Kwartaalblad. Aanleiding was dat we door de wereldwijde pandemie vrijwel al onze reguliere activiteiten moesten annuleren. Om contact met onze achterban te blijven houden hebben we volop ingezet op online binding via onze socialemediakanalen en andere digitale middelen.

Voor de komende beleidsperiode wordt de activiteitenkalender geëvalueerd en mogelijk vervangen door alternatieve manieren om onze activiteiten bekend te maken.

Educatieve activiteiten

Bij onze educatieve activiteiten hebben we inmiddels een goede samenwerking opgebouwd met scholen, educatiepartners en culturele en natuurorganisaties. De komende jaren zetten we in op uitbreiding van de erfgoededucatie; met name door het ontwikkelen van nieuwe lespakketten en een uitbreiding van de samenwerking met culturele en erfgoedorganisaties en het voortgezet onderwijs.

Het Drentse Landschap wil meer programma's en activiteiten ontwikkelen om jeugd te laten kennismaken met natuur, landschap en erfgoed. Een eerste aanzet is gegeven met de Junior Landschapsgids. Ook een project als de Junior Boswachter in het Asserbos is hier een geschikt middel voor. Naast het succesvolle jaarlijkse Kinder Buiten Festival gaan we ook lokale activiteiten in onze natuurgebieden en op erfgoedlocaties opzetten.

De Kijkwijzer-serie bestaat op dit moment uit *Een kijkje in de kerk* en *Een kijkje in de molen*. De serie blijkt een prachtig hulpmiddel om kinderen in de basisschoolleeftijd spelenderwijs kennis te laten maken met erfgoed. De Kijkwijzers zullen met nieuwe thema's worden uitgebreid en ze zullen ook actiever in de communicatie met de doelgroep worden meegenomen.

In de komende beleidsperiode wordt het educatiebeleid onder de loep genomen en gaan we op zoek naar alternatieven om schooljeugd bij ons werk te betrekken. Zo komen er nieuwe lespakketten en gaan we scholen naar ons toe laten komen in plaats van de leerlingen op te zoeken in het klaslokaal. Het Duurzaamheidscentrum Assen had hier de primeur leerlingen natuur op locatie te laten beleven. Er zijn plannen om Het Drentse Landschap nadrukkelijker een rol te laten spelen bij het programma ROEG! Junior van RTV Drenthe.

Recreatief gebruik

Sinds de coronacrisis wordt er veel meer in Drenthe gerecreëerd. Dit is duidelijk te zien aan het aantal downloads van onze wandel- en fietsroutes. Onze site www.eindjeomindrenthe.nl wordt steeds vaker bezocht om routes te downloaden. Er is in 2020 een stijging in het

aantal downloads met 85-90 procent ten opzichte van 2019.

Uit een bezoekersanalyse van de site blijkt dat wandelaars tussen de 25 en 34 jaar inmiddels op de derde plaats staan; na de 65-plussers en de groep 55-64 jaar. De doelgroep 25-34 jaar bestaat veelal uit ouders met jonge kinderen. Het ontwikkelen van wandelroutes en speurtochten om een jonge doelgroep aan Het Drentse Landschap te binden en over ons werk te informeren zal de komende jaren opgepakt worden.

Er zal de komende beleidsperiode extra inzet komen op de samenwerking met ondernemers, overheden en andere organisaties op het gebied van recreatie en toerisme. Niet alleen bij het aanbod en de organisatie van activiteiten en evenementen maar zeker ook in de communicatie, onder andere via www.drenthe.nl.

Vrijwilligers

Eind 2020 waren er ruim 440 vrijwilligers bij het werk van Het Drentse Landschap betrokken. Vrijwilligers zijn onmisbaar; niet alleen voor concrete werkzaamheden, maar ook als belangrijke ambassadeurs van de organisatie. We blijven er alles aan doen om onze vrijwilligers goed te faciliteren, op te leiden en te ondersteunen. In de komende beleidsperiode zal het Vrijwilligersbeleidsplan geactualiseerd worden. Het is belangrijk te zorgen voor een jaarlijkse aanwas van nieuwe vrijwilligers; het liefst vanuit en voor plaatselijke commissies of andere lokale groepen. Ze helpen de afstand tussen onze organisatie en de inwoners van Drenthe zo klein mogelijk te maken. Het Drentse Landschap wil toegankelijk en benaderbaar zijn voor iedereen.

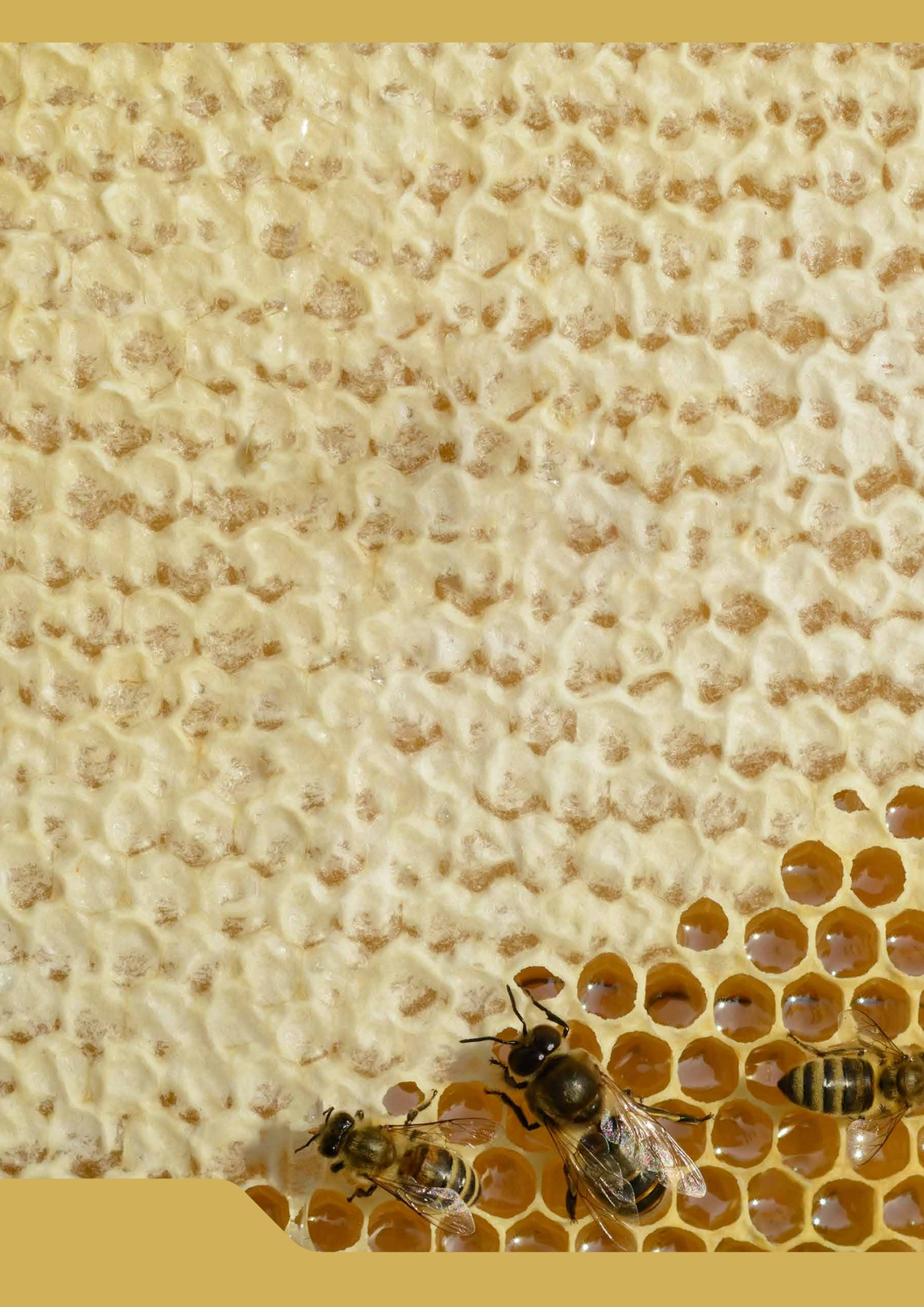
De coronacrisis heeft aangetoond dat natuur dicht bij huis veel steun en afleiding biedt. Het is belangrijk met dat gegeven nog meer mensen bij ons werk te betrekken. Dit kan in de vorm van incidentele vrijwilligersprojecten of via een langduriger verbintenis. Juist dicht bij huis zijn veel mensen bereid zich als vrijwilliger voor het goede doel in te zetten.

Vrijwilligers van Het Drentse Landschap willen we een veilige werkplek bieden. Er is extra aandacht voor arbozaken, zowel binnen (erfgoed en bezoekerscentra) als buiten (natuurbeheer). Veilige en herkenbare kleding vormt daar een onderdeel van. Bij het goed kunnen functioneren van vrijwilligers horen ook goede informatievoorziening en duidelijke afspraken over taken en verantwoordelijkheden.

Speerpunten contacten met de samenleving

- De betekenis van natuur, landschap en erfgoed voor Drenthe onder de aandacht brengen en het vergroten van het draagvlak van Het Drentse Landschap in Drenthe en bij de Drenten
- Het activiteitenaanbod verbreden door met anderen samen te werken en door de activiteiten meer geografisch en over het jaar te spreiden
- Binnen vijf jaar verspreid over de hele provincie gebruikmakend van onze natuurgebieden en erfgoedlocaties laagdrempelige en kwalitatief hoogwaardige informatiepunten inrichten
- Jaarlijks twee nieuwe routes ontwikkelen specifiek voor de doelgroep 25-34 jaar
- Met gerichte marketing- en wervingsacties groeien naar 16.500 beschermers in 2025
- Stimuleren dat in 2025 elke maand 12.500 routes van www.eindjeomindrenthe.nl worden gedownload
- Een strategie ontwikkelen die ervoor moet zorgen dat Het Drentse Landschap in 2025 tenminste 60 bedrijfssponsors heeft
- Het adressenbestand met digitale-nieuwsbriefontvangers per jaar met 10 procent laten toenemen
- Tot 2025 een jaarlijkse groei met 10 procent realiseren van het aantal volgers van Het Drentse Landschap op de sociale media (Facebook, Instagram, LinkedIn en Twitter)
- De informatievoorziening voor vrijwilligers verder optimaliseren door een maandelijkse vrijwilligersnieuwsbrief, het invoeren van een intranet-omgeving en het gebruik van e-learningprogramma's als Leer je Groen en Leer je Erfgoed
- Acties opzetten die ervoor moeten zorgen dat er in 2025 verspreid over de provincie 20 plaatselijke commissies actief zijn

5

Personeel,
organisatie en
financiën

Visie personeel, organisatie en financiën

Met hart voor natuur, landschap en erfgoed

Het Drentse Landschap wil een organisatie zijn van mensen met hart voor natuur, landschap en erfgoed in Drenthe. We willen werken met ondernemende medewerkers die actief de kansen benutten die Het Drentse Landschap biedt.

Wij willen onze medewerkers de komende beleidsperiode in staat stellen om efficiënt en effectief te werken aan de strategische doelen van Het Drentse Landschap, om resultaten te behalen en opgaven waar te maken. Dit doen we door medewerkers te helpen bij het ontwikkelen van hun talenten en ervoor te zorgen dat deze optimaal benut worden. Verder vinden we het belangrijk dat medewerkers plezier ervaren bij het verrichten van hun werkzaamheden.

Management en HR-instrumenten

De veranderingen die in de komende beleidsperiode op Het Drentse Landschap afkomen, doen een groot beroep op het management en de leidinggevenden. Dit vraagt adequate sturing, goede begeleiding en sterk leiderschap. In de komende jaren wordt geïnvesteerd in de professionalisering van management, leidinggevenden en HR-instrumenten.

Uiteraard is er blijvend aandacht voor de ontwikkeling van alle medewerkers. Leidinggevenden sturen bij hun medewerkers op persoonlijke ontwikkeling en welzijn. Zij vertalen de organisatiestrategie naar hun organisatieonderdeel voor de inzet van medewerkers op de langere termijn.

Kerncompetenties

De leidinggevenden coachen en begeleiden. Het is belangrijk dat ze investeren in het gesprek met medewerkers over hun inzetbaarheid en talentontwikkeling. We werken in de komende beleidsperiode verder aan de kerncompetenties Samenwerken, Omgevingsbewustzijn en Klantgerichtheid/Gastvrijheid.

Voor het werk van Het Drentse Landschap is het vertrouwen van de samenleving, van onze collega's en van onze achterban essentieel. Bij alles wat wij doen, dienen we betrouwbaar, integer en zorgvuldig te handelen. Het is belangrijk om hierover heldere regels te hebben. Daartoe beschikt Het Drentse Landschap over een gedragscode die door alle medewerkers en vrijwilligers moet worden nageleefd.

Aanpak personeel, organisatie en financiën

Organisatiestructuur

De nieuwe organisatiestructuur van Het Drentse Landschap is in 2020 afgerond. De organisatie bestaat sindsdien uit het team Natuur en landschap, het team Monumenten en erven en het team Organisatie en ondersteuning, aangevuld met enkele stafmedewerkers (HR, financiën en rentmeester).

De dagelijkse leiding van Het Drentse Landschap is in handen van de directeur-bestuurder. Deze wordt daarbij terzijde gestaan door de andere leden van het Managementteam. In het Managementteam zitten naast de directeur de hoofden van de drie teams en de adjunct-directeur/rentmeester.

In de komende beleidsperiode wordt het werken in drie teams en team-overschrijdende projectteams geïntensiveerd. Voor alle teams geldt dat er gewerkt wordt aan heldere taakverdelingen, goede samenwerkingsstructuren en concrete doelen. De invoering van nieuwe softwarepakketten moet het samenwerken en het efficiënt werken in teams en projectteams vergemakkelijken.

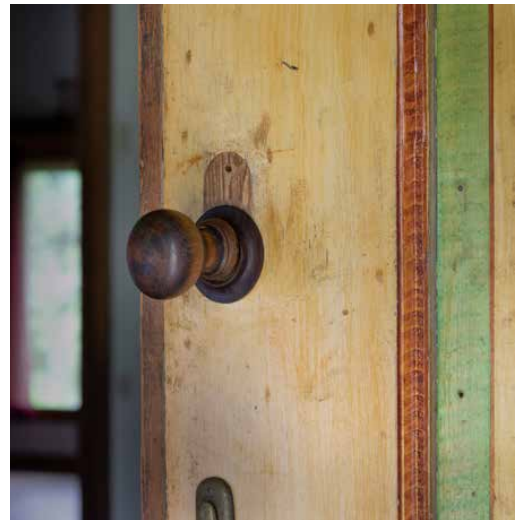
Minimaal twee keer per jaar vindt er afstemmingsoverleg plaats van de Personeelsvertegenwoordiging met de directeur-bestuurder.

Raad van Toezicht

De wettelijke taken, de controle, het toezicht en de raadgevende/adviserende rol worden vervuld door de Raad van Toezicht. De functie van de raad is in algemene bewoordingen vastgelegd in de statuten van de stichting. Een lid van de Raad van Toezicht wordt voor maximaal vier jaar benoemd en kan inclusief herbenoeming maximaal acht jaar zitting hebben. Bij zo'n herbenoeming wordt steeds afgewogen of het betreffende lid nog voldoende is toegerust voor het werk de komende jaren.

De Raad van Toezicht heeft drie taken:

- de wettelijke en statutaire taken als toezichthouder ten aanzien van het uitvoeren van het beleid door de directie en het vaststellen van het beleidsplan, de begroting en de rekening van de organisatie
- de werkgeversrol voor de directeur-bestuurder en het vaststellen van diens functiebeschrijving en arbeidsovereenkomst

- de klankbordfunctie door het gevraagd en ongevraagd meedenken met en adviseren van de directeur-bestuurder bij beleids- en organisatieontwikkelingen

Kernbezetting en flexibele schil

Het Drentse Landschap werkt de komende beleidsperiode met een kernbezetting aangevuld met een flexibele schil bestaande uit deeltijdmedewerkers, zzp'ers, vrijwilligers, stagiairs (mbo, hbo en wo) en mbo-bbl-leerlingen.

De organisatie wil de komende jaren volop gebruikmaken van de mogelijkheden die stageplekken bieden. Het bieden van een plek biedt studenten de mogelijkheid om ervaring op te doen en voor de organisatie betekent het dat er nieuwe kennis binnenkomt.

Het Drentse Landschap heeft actuele arbeidsvoorwaarden, deels genoemd in de CAO Bos en Natuur/ondernemersdeel Landschappen, deels via eigen zogeheten Handboekregelingen. Waar mogelijk spelen we snel in op landelijke trends en wetgeving. Het Drentse Landschap wil een goede en aantrekkelijke werkgever zijn en blijven.

ICT, hardware en software

Goed werkende hardware en software maken het werk bij Het Drentse Landschap gemakkelijker en efficiënter. In 2020 is het grootste deel van de hardware (laptops, tablets, telefoons) vernieuwd.

In dat jaar is ook het werken met het Microsoft 365-pakket geïntroduceerd. De implementatie is technisch succesvol verlopen. De komende beleidsperiode wordt verder gewerkt aan het benutten van alle mogelijkheden van Microsoft 365. Hiervoor is voortdurend aandacht en ook is er regelmatig scholing noodzakelijk. Er is een belangrijke rol weggelegd voor de zogeheten key-users die hun collega's moeten meenemen in de mogelijkheden van het systeem.

Begin 2021 wordt organisatiebreed AFAS Software geïntroduceerd. Met dit systeem zal het overgrote deel van de informatie binnen Het Drentse Landschap op één plek te vinden en te gebruiken zijn. De komende tijd zal het veel aandacht vragen van de organisatie om dit systeem optimaal te gebruiken. Ook hier spelen de key-users een centrale rol en zal er aandacht en scholing nodig zijn. Met de invoering van beide softwaresystemen is Het Drentse Landschap er klaar voor om de komende jaren de bedrijfsvoering op ICT-gebied optimaal vorm te geven.

Huisvesting Assen en Westerbork

De medewerkers van Het Drentse Landschap werken op verschillende locaties. Er zijn kantoren in Assen en Westerbork en daarnaast werken de medewerkers van de teams Natuur en landschap en Monumenten en erven vanuit andere locaties verspreid over Drenthe, zoals de beheerboerderijen en schaapskooien. Voor de overige plaatsen van waaruit gewerkt wordt, geldt dat er gekeken wordt naar de mogelijkheid van centralisatie van de werkschuren op één plek. Dit zal in de komende beleidsperiode in acties worden vertaald. De huisvesting in Assen is op dit moment op orde. We verwachten hier de komende beleidsperiode geen investeringen in te hoeven doen. Voor het kantoor in Westerbork geldt dat er opnieuw naar de indeling gekeken zal worden, mede op verzoek van een van de huurders. We verwachten binnenkort geen extra werkplekken nodig te hebben. Voor de komende jaren wordt geen groei voorzien van het aantal medewerkers. Bovendien zal de trend van het hybride/thuiswerken de komende jaren doorzetten waardoor er minder werkplekken op de kantoren nodig zijn.

Arbozaken

We faciliteren dat medewerkers flexibel of in deeltijd werken en deelnemen in interne

projectgroepen. Hiervoor zijn onze werkplekken flexibel en arbo-verantwoord ingericht. Door het aanstellen van een keurmeester is er meer controle op de gereedschappen en gebruikte apparatuur. De adviezen en eisen vanuit de risico-inventarisaties worden opgepakt. Medewerkers worden in de gelegenheid gesteld om deel te nemen aan een periodiek gezondheidsonderzoek. Met enige regelmaat wordt gewezen op de risico's van tekenbeten. Medewerkers kunnen eventueel gebruikmaken van beschermende kleding en materialen.

Financiën

Het Drentse Landschap is een financieel gezonde organisatie en we verwachten dat dit de komende beleidsperiode zo zal blijven. We ontvangen een belangrijke structurele subsidie van de provincie Drenthe. Ook krijgen we een mooie bijdrage van de Nationale Postcode Loterij. Daarnaast zijn er structurele inkomsten uit de verhuur van ons erfgoed en de verpachting van gronden.

Uitgangspunt voor elke begroting is dat de kosten en de baten in balans zijn en dus op nul uitkomen. De komende jaren verwachten wij flinke investeringen te moeten doen in natuur en erfgoed waarvoor een beroep op onze reserves nodig is.

Naast structurele inkomsten ontvangt Het Drentse Landschap incidenteel gelden uit subsidies, fondsen, giften, schenkingen en legaten. Deze incidentele baten worden vooral ingezet voor het realiseren van projecten en niet voor de exploitatie van de organisatie. De komende jaren gaan we extra inzet plegen om meer incidentele baten binnen te halen.

Een deel van de reserves van Het Drentse Landschap wordt belegd. Onze beleggingen moeten volledig duurzaam zijn waarbij de zogeheten ESG-criteria (Environmental, Social and Governance) worden meegewogen. De criteria moeten in lijn zijn met de missie van Het Drentse Landschap. De gekozen beleggingen moeten een meetbare positieve bijdrage leveren aan de duurzame SDG-doelen (Sustainable Development Goals) die in 2015 door de VN zijn geformuleerd.

Het Drentse Landschap hanteert een defensieve beleggingsstrategie om zo weinig mogelijk risico te lopen. De komende jaren verwachten wij een gemiddeld nettorendement van 2,5 procent.

Meerjarenperspectief

Het Drentse Landschap heeft een meerjarenbegroting opgesteld voor de periode 2021-2025. Hiervoor is onder andere vooronderzoek verricht naar te verwachten verwerving, inrichting en beheer van natuurgebieden, beheer en onderhoud van erfgoed en de doelen gericht op het vergroten van het draagvlak van de organisatie. Daarnaast is gekeken naar toekomstige investeringen in materieel, werklocaties en vervoer als bedrijfsauto's en trekkers.

Belangrijke onderdelen in de meerjarenbegroting zijn de verwerving en inrichting van natuurgebied binnen het Natuur Netwerk Nederland, enkele grote restauratieprojecten zoals Landgoed Overcingel in Assen en herbestemmingsprojecten zoals de Bruntingerhof in Orvelte. Ook is gekeken naar de te verwachten investeringen in bedrijfsgebouwen en materieel, het optimaliseren van de nieuwe ICT-systemen en het verder professionaliseren van de medewerkers.

Duurzaamheid

Duurzaamheid is een thema dat bij Het Drentse Landschap hoort, ook in de bedrijfsvoering. In de afgelopen periode zijn daarin al belangrijke stappen gezet, bijvoorbeeld bij het beleid om minder te printen en een elektrische auto aan te schaffen voor dagelijks gebruik door de medewerkers. In de komende beleidsperiode worden hierin extra stappen gezet. Aan het begin van deze periode wordt onderzocht welke verbeterpunten er nog zijn voor de organisatie en hoe deze kunnen worden geïmplementeerd.

Fondsenwerving

In de komende beleidsperiode staat een aantal grote projecten op stapel, zoals de restauratie en herbestemming van Landgoed Overcingel, de realisatie van een nieuw informatiecentrum in de Bruntingerhof in Orvelte en de centralisatie van de werkschuren op één locatie. Dit zijn projecten die een forse investering vergen. Een deel hiervan kan via subsidies worden verkregen, maar bijdragen van fondsen zijn bij dergelijke projecten onontbeerlijk.

Bij Het Drentse Landschap groeit de behoefte om ook de fondsenwerving verder te professionaliseren. In de komende beleidsperiode wordt dit opgepakt. De nieuwe aanpak moet ertoe bijdragen dat onze grote projecten doorgang kunnen vinden en moet zicht geven op de mogelijkheden die fondsenwerving biedt voor Het Drentse Landschap, zowel voor de natuurgebieden als voor het erfgoed. Bij de fondsenwerving wordt gekeken naar lokale, regionale, landelijke en Europese fondsen. Ook wordt onderzocht of particulieren en bedrijven kunnen worden gekoppeld aan concrete projecten.

CBF-keurmerk

Al vele jaren heeft Het Drentse Landschap het CBF-keurmerk. Dit keurmerk is een waardering voor de professionele manier waarop we als organisatie opereren. De komende jaren wordt deze werkwijze voortgezet en zullen we eventuele door het CBF aangedragen verbeterpunten doorvoeren.

Speerpunten personeel, organisatie en financiën

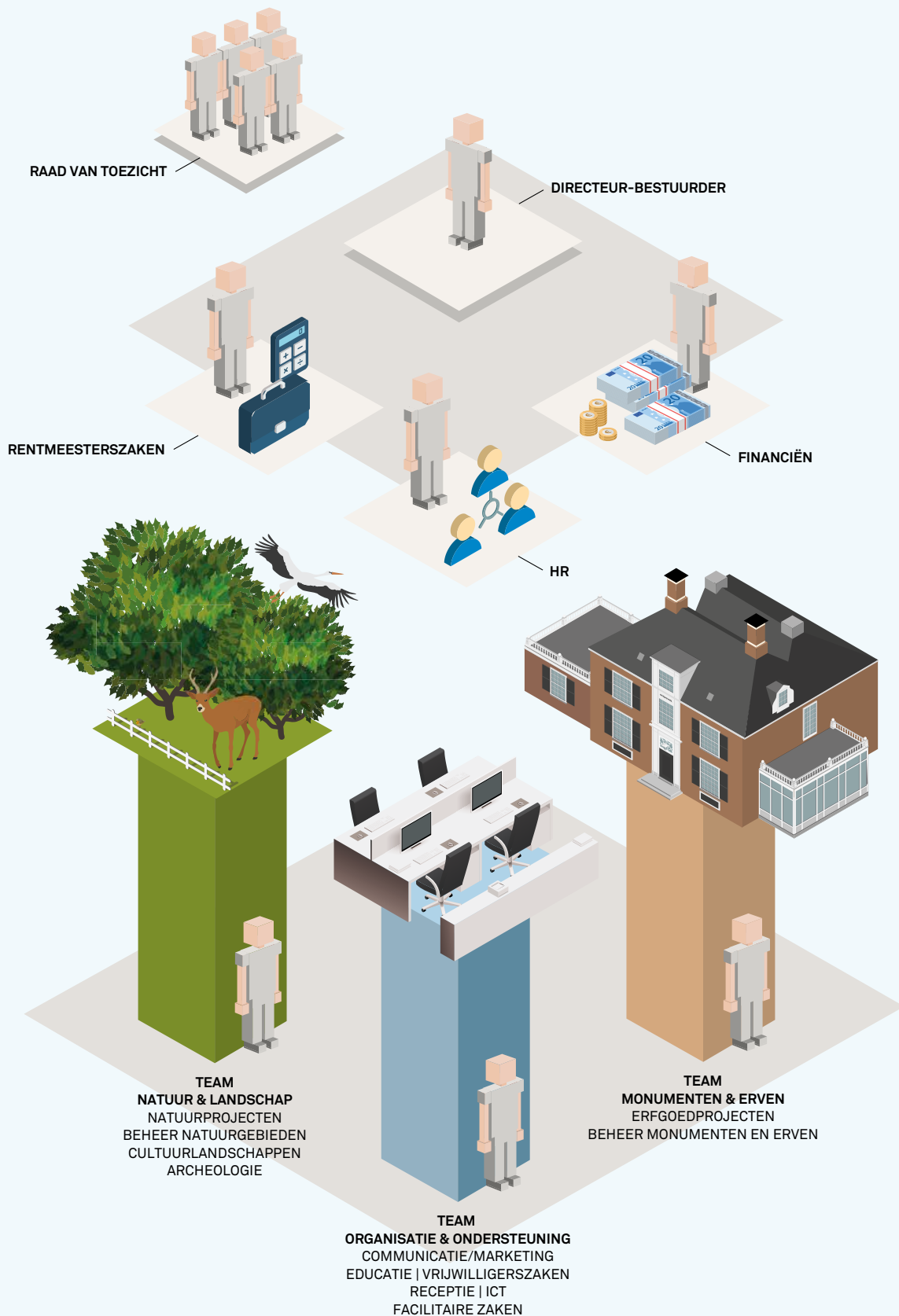
- HR-processen vereenvoudigen en efficiënter maken
- Uitvoeren van risico-inventarisaties om veilig werken te kunnen garanderen
- Vergroten van individuele vak- en vaardigheden door het volgen van opleidingen, persoonlijke ontwikkeling en teamtrainingen
- Projectmatig werken beter en eenduidiger oppakken
- Blijvend investeren in de professionaliteit van het management, leidinggevend en het budgethouderschap verder doorvoeren
- Verdere implementatie van de Microsoft 365- en AFAS-softwarepakketten om de werkorganisatie efficiënter te maken
- Verbeteren interne controle en managementinformatie
- Centralisatie van de werkschuren door het realiseren van één centrale locatie
- Investeren in de kwaliteit van de fondsenwerving om hogere opbrengsten te genereren
- Behouden van een gezonde vermogenspositie en een gezond exploitatieresultaat
- Volledig duurzaam inrichten van de beleggingsportefeuille

Bijlagen

Organisatieschema
Overzicht natuurgebieden
Overzicht gebouwen
Overzicht archeologische objecten
Overzicht beelden

Organisatieschema

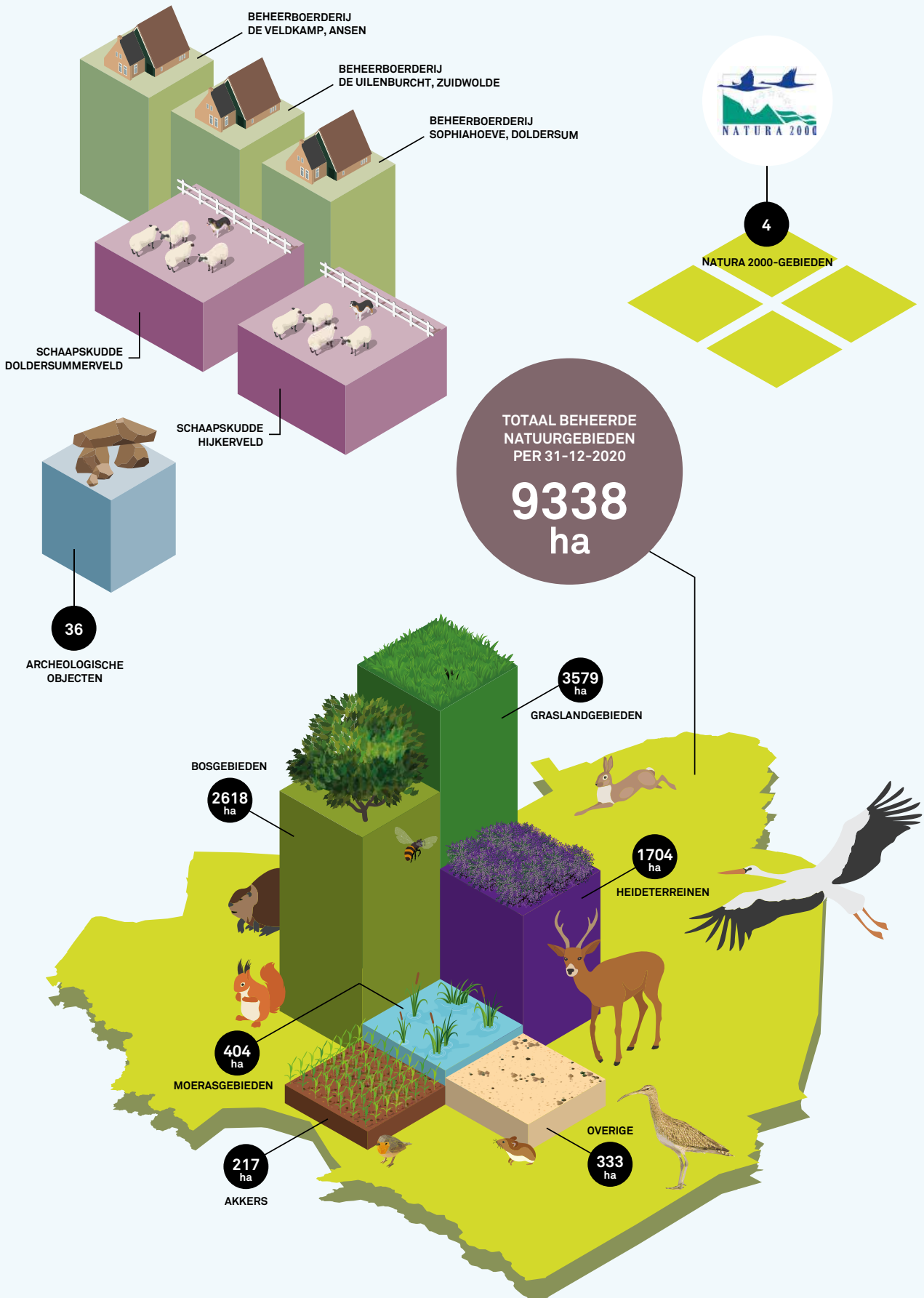

Overzicht natuurgebieden

Per 31 december 2020
in hectares

	eigendom	beheer
Kloosterstraat	5,3214	0,0502
Kampsheide	30,5339	9,1645
Scharreveld	304,3277	9,9833
De Palms	26,2920	
Bongeveen	48,5200	18,1260
Takkenhoogte	120,0705	27,4675
Hondstong	85,0581	37,0485
Reestdal	796,0542	15,8457
Stroeten	72,8050	
Kleibosch	148,5967	
Hijkerveld	981,1689	45,5063
Gasterse Duinen	78,8926	
De Slagen	128,6297	81,4138
Smilder Oosterveld	144,9127	
Nijensleekerveld	27,7050	
Dalerveel	199,4525	9,1560
Elper Westerveld	39,9840	
Landgoed Vledderhof	117,5370	
Landgoed Vossenbergh	431,6275	19,8042
Drouwenerzand	230,4472	4,6385
Bouwersveld	91,9017	0,6280
Kremboong	72,9478	
Doldersummerveld	472,2967	
Uffelter Binnenveld	126,0580	
Heidenheim	45,5372	6,7990
Landgoed Rheebruggen	331,0544	14,5260
Nolderveld	32,4815	
Nuilerveld	61,7991	
Steenberger Oosterveld	109,5505	9,6780
Het Grootte Zand	166,4785	13,6530
Orvelterzand	124,2844	
Esbosjes Zuidwolde	86,6073	17,6169
Boerenveensche Plassen	556,5630	13,1600
Hollandsche Veld	239,7728	0,9795
Hunzedal	1.722,2025	655,7801
Zuidoost Drenthe	5,0909	0,0294
Lemferdinge	2,8322	
Veenhuizen	2,3970	
Hunebedden, schansen, e.a.	14,5600	22,5550
Oude Drentse Kerken		0,0318
kerken Het Drentse Landschap	0,0016	
ruilgrond Hunze	21,8916	
totalen	8.304,2453	1.033,6100

Op 31 december 2020 had Het Drentse Landschap in totaal 9.337,8553 hectare in eigendom en beheer.

Overzicht gebouwen

Per 31 december 2020

naam	adres	postcode / plaats
Tuinmanswoning	Kloosterstraat 3	9401 KD Assen
Hoofdkantoor HDL	Kloosterstraat 5	9401 KD Assen
Hoofdkantoor HDL	Kloosterstraat 7	9401 KD Assen
Hoofdkantoor HDL	Kloosterstraat 9	9401 KD Assen
Hoofdkantoor HDL	Kloosterstraat 11	9401 KD Assen
Huis Overcingel	Oostersingel 27	9401 JZ Assen
Overcingel Bouwhuis	Oostersingel 27	9401 JZ Assen
Overcingel Dienstwoning	Stationsstraat 28	9401 KX Assen
Overcingel Tuinmanswoning	Overcingellaan 2	9401 LA Assen
Boerderij Kamps	Kamps 1	9451 TB Rolde
Het Schepershuisje	Pieterbergweg 24	9431 CB Westerbork
Beheercentrum Westerbork	Pieterbergweg 26	9431 CB Westerbork
Huis Scharreveld	Holthe 23	9411 TN Beilen
Boerderij Yde	Kerkweg 2	9494 TC Yde
Camping de Havixhorst	Schiphorsterweg 9a	7966 AB De Schiphorst
Boerderij de Broekhorst	Schiphorsterweg 11	7966 AB De Schiphorst
Boerderij De Lindenhorst	Schiphorsterweg 13	7966 AB De Schiphorst
Arbeiderswoning	Schiphorsterweg 17	7966 AB De Schiphorst
Drieling Woning nr. 19	Schiphorsterweg 19	7966 AB De Schiphorst
Drieling Woning nr. 23	Schiphorsterweg 23	7966 AB De Schiphorst
Boerderij De Braemscamp	Schiphorsterweg 20	7966 AB De Schiphorst
Boerderij De Lokkenkamp	Schiphorsterweg 24	7966 AB De Schiphorst
Boerderij De Lokkerij	Schiphorsterweg 28	7966 AB De Schiphorst
Keuterij Cleyn Havixhorst	Schiphorsterweg 30	7966 AB De Schiphorst
Tuinmanswoning Havixhorst	Schiphorsterweg 32	7966 AB De Schiphorst
Tweeling Woning nr. 32a	Schiphorsterweg 32a	7966 AB De Schiphorst
Tweeling Woning nr. 32b	Schiphorsterweg 32b	7966 AB De Schiphorst
Havezate De Havixhorst	Schiphorsterweg 34-36	7966 AB De Schiphorst
Beheerboerderij De Pieperij	Pieperij 7	7924 PZ Veeningen
Boerderij Rabbinge	Rabbinge 1	7921 XE Zuidwolde
Boerderij De Holtberg	Rabbinge 3	7921 XE Zuidwolde
Boerderij De Zwarte Kaat	Rabbinge 4	7921 XE Zuidwolde
Beheerboerderij Uilenburcht	Rabbinge 7	7921 XE Zuidwolde
Boerderij 't Ende	Stapelerweg 20	7957 NB De Wijk
Boerderij De Wildenberg	Wildenberg 1	7921 XX Zuidwolde
Boerderij Eesinge	Hoogeveenseweg 27	7943 KA Meppel
Keuterij De Kieftte	Schrapveen 13	7925 PG Linde
Boerderij Bloemberg	Bloemberg 3	7924 PW Veeningen
Boerderij De Gorter	Nieuwe Dijk 40	7921 XD Zuidwolde
Boerderij Tichelwerk	Moleneind 4	9314 TX Foxwolde
Huis ter Hansouwe	De Horst 21	9321 VH Peize
Huis Landweer	Hoofdweg 51	9305 TE Roderesch
Molen Woldzigt	Hoofdstraat 58	9315 PA Roderwolde
Paiser Meul	Molenpad 1	9321 TC Peize
Molen De Hoop	Asserstraat 36	9331 JD Norg
Vogelkijkhut Oranje	Oranje 60	9416 TD Oranje
Schaapskooi Ensink	Hijkerweg 12	9414 AH Hooghalen
Landgoed Hooghalen	Hijkerweg 10	9414 AH Hooghalen
Het Hertenhuisje	Hijkerweg 12	9414 AH Hooghalen
Woning Landgoed Diependal	Oranjekanaal NZ 48	9415 TR Hijken

naam	adres	postcode / plaats
Vakantiewoning Witte Huisje	Oranjekanaal NZ 50	9415 TR Hijken
Pomphuis Leemdijk	Leemdijk	Oranje
Pomphuis Oranjekanaal	Oranjekanaal	Oranje
Woning De Scheperij	Hijkerweg 14	9414 AH Hooghalen
Werkshuur Gasteren	Oosteinde 5	9415 PA Gasteren
Schaapskooi Hoogersmilde	Vaartweg	Hoogersmilde
Zwarte Schuur	Steigerwijk 23	7753 TS Dalerpeel
Rode Schuur	Steigerwijk 88	7751 CN Dalen
Molen De Bente	De Bente 40	7751 GM Dalen
Jantina Helling Molen	Molenwijk 13	7854 PV Aalden
Molen De Arend	Krimweg 58	7714 KJ Coevorden
Molen Albertdina	Markeweg 32	7846 AH Noord-Sleen
Molen De Hoop	Middendorp 6	7754 MB Wachtum
Molen Jan Pol	Molenwijk 8	7751 CG Dalen
Schuur Vledderhof	Vledderhof 2	8381 XP Vledder
Woning De Vossenbergh	Hamveld 1	9418 TK Wijster
Landhuis De Vossenbergh	Hamveld 3	9418 TK Wijster
Eveline Hoeve	Hamveld 5	9418 K Wijster
Boerderij Witte Venen	Hamveld 8	9418 TK Wijster
Keuterij Bronnegerveen	Gasselterstraat 5	9526 TA Bronnegerveen
Beheerboerderij Sophia Hoeve	Huenderweg 2	8386 XB Doldersum
Uitkijktoren Doldersummerveld	Boyleerstraat	Doldersum
Boerderij Huenderhoeve	Huenderweg 1	8386 XB Doldersum
Keuterij Violier	Schapelsteeg 9	7975 PS Uffelte
Boerderij De Nije Camp	Anserweg 8	7975 PB Uffelte
Boerderij Pol's Stee	Dr. Larijweg 124	7961 NS Ruinerwold
Boerderij De Meiersplaats	Rheebruggen 6	7964 KR Ansen
Bouwhuis Rheebruggen	Rheebruggen 8	7964 KR Ansen
Boerderij De Horst	Rheebruggen 10	7964 KR Ansen
Schulthehuus	Brink 7	7981 BZ Diever
Boerderij 't Haantje	Anholt 10	7963 PZ Ruinen
Keuterij Ghyssele	Gijsselterweg 11	7963 PG Ruinen
Keuterij Driessenhuus	Dijkhuizen 114	7961 AN Ruinerwold
Beheerboerderij De Veldkamp	Rheebruggen 3	7964 KR Ansen
Havezate Oldengaerde	Westeinde 57	7991 RT Dwingeloo
Koetshuis Oldengaerde	Westeinde 57a	7991 RT Dwingeloo
Bouwhuis Oldengaerde	Westeinde 59	7991 RT Dwingeloo
Daglonerswoning Oldengaerde	Westeinde 53	7991 RT Dwingeloo
Keuterij Het Kleinste Huisje	Secteweg 36	7934 TD Stuifzand
Keuterij De Amshof	Wijsterseweg 154	7934 TE Stuifzand
Woltingehoeve	Opgaande 6	7913 VD Hollandscheveld
Pomphuis Eexterveen	Elzenmaat	Eexterveen
Keuterij Midlaren	Schutsweg 40	9475 PL Midlaren
Vervenershuis	Zuiderdiep 22	7876 AA Valthermond
Egberts Lent	Hunzeweg 30	9657 PD Nieuw-Annerveen
De Mulderij	Broek 62	9511 PV Gieterveen
Molen De Eendracht	Broek 64	9511 PV Gieterveen
Brugwachterswoning	Semsstraat 2	9659 PA Eexterveensekanaal
Sluiswachterswoning	Buinerstraat 3	9531 TH Borger
Recreatiewoning De Bulten	Westertseweg 2	9475 TT Midlaren
Wilms Boo	Europaweg 76	7766 AL Nieuw-Schoonebeek
Luchtwachtstoren	Portlandweg	Schoonebeek
Klein Soestdijk	Hoofdweg 118	9341 BK Veenhuizen

naam	adres	postcode / plaats
Boerderij Esser erf	Hospitaallaan 48	9341 AH Veenhuizen
Lemferdinge	Lemferdingelaan 2	9765 AR Paterswolde
Het Kleine Kerkje	Broek 2	9511 PT Gieterveen
Voormalige Synagoge	Zuiderstraat 1	9471 KJ Zuidlaren
Kerk Bovensmilde	Hoofdweg 186	9421 PD Bovensmilde
Pastorie Bovensmilde	Hoofdweg 185	9421 PD Bovensmilde
Kerk Eext	Kloosterstraat 2	9463 PR Eext
Margarethakerk	Valtherweg 1	7873 AA Odoorn
Boerderij Brugstraat	Brugstraat 2	9441 PG Orvelte
Toiletgebouw P2	Brugstraat 3	9441 PG Orvelte
Woning Brugstraat	Brugstraat 15	9441 PG Orvelte
Werkplaats/kantoor	Brugstraat 17	9441 PG Orvelte
Boerderij De Drenthehof	Dorpsstraat 1	9441 PD Orvelte
Boerderij De Tingieterij	Dorpsstraat 2	9441 PD Orvelte
Boerderij Het Ottenshuus	Dorpsstraat 3	9441 PD Orvelte
Boerderij De Pottenbakkerij	Dorpsstraat 5	9441 PD Orvelte
De Houtzagerij	Dorpsstraat 7	9441 PD Orvelte
De Smederij	Dorpsstraat 9	9441 PD Orvelte
Het Tolhuisje	Dorpsstraat 10	9441 PD Orvelte
Boerderij Het Hoolhuus	Flintenweg 2	9441 PC Orvelte
Boerderij De Borckerhof II	Flintenweg 4	9441 PC Orvelte
Boerderij De Borckerhof I	Flintenweg 6	9441 PC Orvelte
Boerderij Bruntingerhof	Flintenweg 8	9441 PC Orvelte
Brandweerschuur	Flintenweg	Orvelte
Boerderij De Spinsteen	Melkwegje 1	9441 PH Orvelte
Boerderij Het Jachthoes	Melkwegje 2	9441 PH Orvelte
Melkfabriek	Melkwegje 3	9441 PH Orvelte
Neiehuus	Melkwegje 5	9441 PH Orvelte
Gereedschapsschuur	Melkwegje	Orvelte
Evenementenpodium	Schapendrift	Orvelte
Schaapskooien	Schapendrift 2	9441 PJ Orvelte
Boerderij De Schapendrift	Schapendrift 3	9441 PJ Orvelte
Boerderij Garmingehof	Schoolstraat 1	9441 PE Orvelte
Café Warmolts	Schoolstraat 2	9441 PE Orvelte
Boerderij Wegnershoes	Schoolstraat 3	9441 PE Orvelte
Boerderij De Maalderij	Schoolstraat 6	9441 PE Orvelte

337
GEBOUWDE OBJECTEN
VERDEELD OVER
134 ADRESSEN

113
SCHUREN OF STALLEN

83
OVERIGE OBJECTEN

62
BOERDERIJEN OF
KEUTERIJEN

26
STOOKHOKKEN

20
WOONHUIZEN

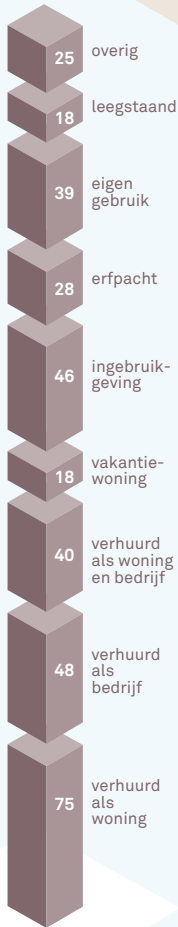
5
KERKEN

9
MOLENS

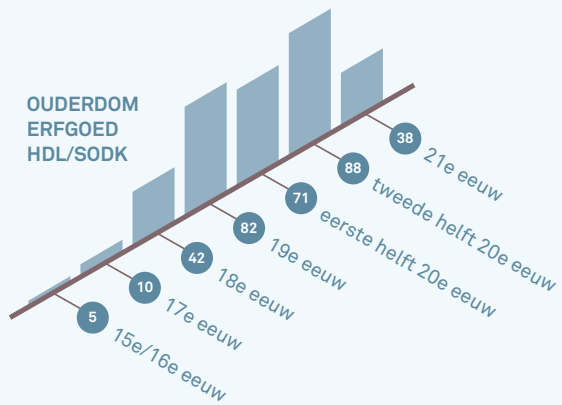
6
BOUWHUIZEN

7
SCHAAPSKOOIEN

6
HAVEZATEN/LANDHUIZEN

HUDIG GEBRUIK

Overzicht archeologische objecten

Per 31 december 2020

Hunebedden

nummer	naam	gemeente	oppervlakte (ha)
D1	Steenbergen	Noordenveld	2,8845
D2	Westervelde	Noordenveld	0,3335
D3/D4	Midlaren	Tynaarlo	0,0680
D9	Annen	Aa en Hunze	0,0399
D10	Gasteren	Aa en Hunze	0,5915
D12	Eexter	Aa en Hunze	0,8560
D13	Eexter Grafkelder	Aa en Hunze	0,4710
D14	Eexterhalte	Aa en Hunze	1,2550
D16	Balloo	Aa en Hunze	0,6947
D17/D18	Rolde-N, Rolde-Z	Aa en Hunze	0,8259
D19/D20	Drouwen-W, Drouwen	Borger-Odoorn	2,3390
D21/D22	Borger	Borger-Odoorn	0,2020
D23/D24/D25	Borger	Borger-Odoorn	1,5980
D27	Borger	Borger-Odoorn	0,8347
D28/D29	Buinen-N, Buinen-Z	Borger-Odoorn	0,2385

Cultuurhistorische en oudheidkundige monumenten / aardkundige waarden

nummer	naam	gemeente	oppervlakte (ha)
1	Spieker Lhee	Westerveld	0,4301
2	Hunenkerkhof	Coevorden	0,2705
3	Steenkistheuvel Gasselte	Borger-Odoorn	0,0780
4	Grollerholt	Aa en Hunze	4,6470
5	Ballooërkuil	Aa en Hunze	0,4470
6	Tumulibosch	Aa en Hunze	2,7022
7	Borgbarchien Rheebruggen	Westerveld	
8	Aardkundig monument Drouwenerzand	Borger-Odoorn	
9	Aardkundig monument De Kleibosch	Noordenveld	
10	Aardkundig monument Nuilerveld	Hoogeveen	
11	Aardkundig monument Duunsche Landen	Aa en Hunze	

Grafheuvels

nummer	naam	gemeente	objecten
12	Kampsheide	Aa en Hunze	45 grafheuvels, celtic field
13	Gasterse Duinen	Aa en Hunze	1 grafheuvel
14	Hijkerveld	Midden-Drenthe	urnenveld (34 elementen) celtic field, 2 grafheuvels
15	Landgoed Hooghalen	Midden-Drenthe	18 grafheuvels
16	Landgoed Vossenbergh	Midden-Drenthe	2 grafheuvels
17	Uffelter Binnenveld	Westerveld	1 grafheuvel
18	Boerenveensche Plassen	Hoogeveen	1 grafheuvel
19	Tumulibosch/Kampsheide	Aa en Hunze	30 grafheuvels
20	Landgoed Vledderhof	Westerveld	2 grafheuvels
21	Bouwersveld/Koelingsveld	Westerveld	6 grafheuvels

Schansen

naam	gemeente	oppervlakte (ha)
Zwartendijksterschans	Noordenveld	3,5085
Katshaarschans	Coevorden	9,3515
Emmerschans	Emmen	2,4480

Overzicht beelden

Per 31 december 2020

Nationaal Beeldenpark Havixhorst

beeld	kunstenaar	sinds	in bezit ontvangen van
Tabita	Eddy Roos	2000	Kees Schmalz
Majoor O.	Jos van Riemsdijk	2001	Ed Budelman
Jan Buys	Piet Esser	2001	Het Drentse Landschap
A. Alberts	Bertus Sondaar	2006	Aleid Rensen
A. Roland Holst	Charlotte van Pallandt	2006	Het Drentse Landschap (afscheid Aleid Rensen)
Bertus Sondaar	Pieter d'Hont	2006	Het Drentse Landschap
Simon Wiesenthal	Eric Claus	2007	J.G. den Boer en Eric Claus
Europa en de stier	Eric Claus	2008	Han van Hagen
Ro Morgendorff	Piet Esser	2009	nalatenschap H. Koops van 't Jagt en H. Boersma
Ro Morgendorff	Charlotte van Pallandt	2008	Den Hartogh Fonds
Liesbeth	Eddy Roos	2008	Den Hartogh Fonds
Mama	Natasja Bennink	2012	Het Drentse Landschap
Willem Sandberg	Nel van Lith	2015	nalatenschap dames Reyns-Goud
Tango	Eric Claus	2017	Het Drentse Landschap
Portret Arie Teeuwisse	Richard de Vrijer	2018	Het Drentse Landschap

Beeld tuin Lemferdinge

beeld	kunstenaar	sinds	in bezit ontvangen van
Doorkijk	Gerard Höweler	2007	mevr. W. Janssen en M.E. Maas

Beelden Rentambt Assen

beeld	kunstenaar	sinds	in bezit ontvangen van
Meta Kreeft	Charlotte van Pallandt	2015	nalatenschap fam. De Meza
Maud Bosse	Charlotte van Pallandt	2015	nalatenschap mevr. I. van Dixhoorn-Vrielink
Esgo Kuiper	Nel van Lith	2015	nalatenschap mevr. C.M. van Dorsser

Zwerfsteenbeelden Hondsrug

beeld	kunstenaar	sinds	locatie
Gewichtheffer	Ton Kalle	2002	omgeving Drouwen
Steen met vierkant gat	Gerard Howeler	2002	centrum Ees
Ode aan de zon	Rob Schreefel	2002	Schapenpark Odoornerveld
Mental Map	Petra Boshart	2002	Hunzebos bij Hunzebergen

Stichting Het Drentse Landschap

bezoekadres

**Kloosterstraat 5
9401 KD Assen**

postadres

**Postbus 83
9400 AB Assen**

(0592) 31 35 52

info@drentslandschap.nl

www.drentslandschap.nl

 www.facebook.com/drentslandschap

 www.twitter.com/drentslandschap

 www.instagram.com/drentslandschap

Het Drentse Landschap

